MEURSI
Arboretū
et CASTRO
lignis lam
bens.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Table

IOANNIS MEVRSI FILI

ARBORETVM SACRVM,

SIVE

De Arborum, Fruticum, & Herbarum, consecratione, proprietate, usu ac qualitate.

LIBRI III.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex Officinâ Elseviriana.
cIↃ IↃ c XLII.

ILLVSTRISSIMIS
AC
PRÆPOTENTIBVS
Vnitæ Belgiæ Provinciarum
Ordinibus Generalibus

JOANNES MEVRSIVS FIL.
D. D. C.

PVBLICVM aliquod cultus animique documentum ultra vobis debere non licet, AVGVSTI PATRES. Ne aut parum agnoſcere videar quid veſtris debeatur meritis, aut æſtimare PATRIÆ NOMEN, quod ego tanti ſemper feci, quanti orbis hic univerſus Fortunam Veſtram & Potentiam, utramque maximam. Vlyſſes

ille Homericus cum ad Ithacam se appulisse videret, solum amplexus est, salutavit Deos, quæque familiarius optarat loca, peculiari voluptatis plausu veneratus est, & gaudio. Ego postquam non ita pridem ex Italia cæterisque tot Regnis redux, ad inclytum hoc Belgium nescio quo fortunæ ordine delatus sum, & ad eam reversus sum terram, in qua & aërem hausi & pueritiam transegi, eo pariter animo votoque complexus sum, quo semper prosecutus, & ut compendium haberem religiosi affectus exclamavi:

Salve Sancta Parens Divûm
Saturnia tellus.

Hujus verò amplitudinem nondum ſatis rectè intueri me aut colere arbitratus ſum, niſi à pietatis præſcripto & antiquâ Perſarum lege auſpicarer, quâ conſtitutum erat, ut nemo Reges, aut quicunque Deorum vices in terris ſuſtinerent, accederet ſine aliquo munere, quemadmodum nec aram ſine donario. In quam ſententiam tanto facilius excitatus ſum, quanto major & potentia veſtra & meritorum magnificentia; quam etſi admirari facilius poſſum, quam celebrare, tacere tamen hoc tempore non licet, ne ſilentium velut dilictum ſit. Ea enim, AVGVSTI PATRES, mentis meæ conditio, ut ve-

ſter eſſe non poſſim, niſi agnoſcam, nec æſtimare videar, quos venerer, niſi me plurimum debere profitear, quorum alterum officii mei, alterum integritatis eſt. Nemo aut bonus aut doctus, qui non veſter, nemo veſter qui ſe non felicem fuerit arbitratus. Eſt videlicet hæc perpetua & prope divina Fortunæ veſtræ ratio, ut qui Potentiſſimi, etiam Optimi ſitis, nec beare ſolum ſed illuſtrare etiam velitis & ſummam fortunam pari benignitate adæquare. Ne longior ſim, in verborum teſtimonium revoco Manes Beati Parentis mei, quem tam benevolè ſemper complexi eſtis, quàm ſemper fuiſtis maximi.

ximi. Id quod profiteri malo, quàm recensere, & gratiam debere, quam modum ac multitudinem meritorum vestrorum definire. Valete Illustrissimi Heroës, Valete, Valete inquam, ac favete Meursio Filio.

Nobilissime MEVRSI.

HIs diebus accepi literas tibi inscriptas, quas mitto: & unà nostras ad Clarissimum Dominum Henricum Ernstium, quas facile procurabis. Vtinam in aliqua re utilis tibi esse possem. Omnia enim non modò propter Ingentem Parentem tuum, sed etiam tua caussa volo. Quæso quamprimum in lucem da illum libellum de plantis numini cuipiam dicatis. Est enim opusculum & elegans, & pereruditum. Eoque magis festinare te velim, quòd in quinto libro de Theologia gentili, & Physiologia Christiana idem tractem argumentum. Malo autem præverti, quàm prævertere; cujus caussam & ipse vides, & coram plenius exponam. Amstelodami CIƆ IƆC XLII. XIII. Iunii.

Tuus æternum

GER. JOAN. VOSSIVS.

NOBI-

NOBILISSIMO VIRO,
DOMINO
IOANNI MEVRSIO
Magni iſtius
JOANNIS MEVRSI FILIO.

Omina Clara gravant, onerantq; vocabula magna,
Et grandes tituli non leve pondus habent.
Sed vires laſſare tuas, ſed frangere nervos,
Sed nequeunt humeros debilitare tuos.
Par oneri tu ſolus eras, cognomine tanto,
Ac tanto ſolus nomine dignus eras.
Totus ineſt nato genitor, virtuſque MEVRSI.
Vel nunquam occubuit, vel rediviva fuit.
Eſt tibi doctrina, ingenium, Sapientia patris,
Patris erit pariter gloria, fama, decus.

BALTHASAR BONIFACIVS
Archidiaconus Tarviſanus.

CLARISSIMO VIRO
IOANNI MEVRSIO,

celeberrimi illius Ioannis F. cum
Arboretum ſuum ederet.

Lari parentis ſtirps, parentis æmula,
Et jam futuro deſtinate ſæculo,
Ex Arboreto poſteris quod dedicas,
Apollo, Meurſi, dedicat laurum tibi.

DANIEL HEINSIVS.

AD EUNDEM
VIRI AMICISSIMI F.

MEursiade, magni ſoboles dilecta parentis,
Et viduæ matris cura decuſque tuæ,
Quis tibi vel viridem myrtum laurumve negârit,
Hic ubi ſtirpe ſacra pagina nulla vacat?

ADOLFVS VORSTIVS.

VIRO NOBILISSIMO
DOMINO
IOANNI MEVRSIO
Magni Parentis Filio.

Ic igitur certè virtus post fata triumphat
Et decus in meritis exerit omne suis.
Hactenus ille meus poterat vixisse videri
MEVRSIVS, & Clarias deseruisse Deas.
Vivit, & occiduo veluti Sol major in auro
Fulget, & Hesperias altius urget aquas;
Non aliter magni decus indelebile Patris
Incipit à mediis clarius esse rogis,
Et radios in Te MEVRSI præclare refundit,
Quodque decus vitæ non habet, inde capit.
Scilicet ingenii potius quam sanguinis hæres
Crederis & studiis non minor esse suis.

Gra-

Gratulor has laudes & tot præconia famæ:
Sic decet Heroum nomina ponè ſequi,
Et geminum complere ſuis virtutibus orbem,
Quodque facis, dotes exſinuare ſuas.
Eſto quod es, Patremque refer, vel celſius exta
Vt tuus ex merito congeminetur honor.
Nam velut à gemmâ ſplendeſcit pulchrius aurum
Sic à patrimo lumine lumen habes.

GODEF. CRETSCHMARVS.

INDEX

INDEX CAPITVM

LIBRI I.

26. De

LIBRI II.

LIBRI III.

ARBO-

ARBORES QVAS Primus Liber continet, ſequuntur.

ABIES.
QVERCVS.
FAGVS.
LAVRVS.
PALMA.
POPVLVS.
CEDRVS.
LARIX.
ÆSCVLVS.
FICVS.
FRAXINVS.
ILEX.
OLEASTER.
PINVS.
PLATANVS.
SMILAX.
TILIA.
LOTVS.
MORVS.
LENTISCVS.
CORNVS.
PYRVS.
CERASVS.
BVXVS.
OLEA.
IVNIPERVS.
TAXVS.
PHELLVS ſive SVBER.
ALNVS.
MALVS.
ARBVTVS.
PRVNVS.
BETVLA.
LIGVSTRVM.

IOANNIS MEVRSI FIL.

ARBORETI SACRI

LIBER I.

Qui eſt de Arboribus.

CAP. I.

De Abiete.

QVI obirent ſacra Bacchi ramos abiegnos geſtabant, ſiquidem illi in corona abies ſacrata eſſet, uti teſtis eſt Xenophanes, in Salibus: *Conſecratio*

Εἰς στεφάνους,
Ἑστᾶσι δ' ἐλάται πυκινὸν περὶ δῶμα·

In coronas
Conſiſtunt abietes pulchram circa domum.

Nam hedera, & ſmilax, & abies, & quercus, erant arbores Baccho ſacræ, quibus Thyades utebantur in ſacris, ut eſt in his;

— Ἐπὶ δ' ἔθεντο κισσίνους
Στεφάνους, δρυός τε, σμίλακός τ' ἀνθεσφόρους.

Hederæ dederunt hæc coronas crinibus,
Quercusque, smilacisque, onustæ floribus,
in his.

Ὦ Σεμέλας τροφοὶ Θῆβαι,
Στεφανοῦσθε κισσῷ·
Βρύετε, βρύετε χλοηρᾷ
Σμίλακι καλλικάρπῳ.
Καὶ καταβακχιοῦσθε δρυὸς,
Ἢ ἐλάτας, κλάδοισι.

O Semeles altrices Thebæ,
Coronemini hederâ.
Cingite, cingite virenti
Smilaci fructiferâ,
Atque bacchamini quercus,
Sive abietis, cinctæ ramis.

Vsus ædificationis. Usurpata autem abies ab antiquis est ad ædificationem, unde Virg.lib.II.Æneid.

Instar montis equum divinâ Palladis arte
Ædificant, sectáque intexunt abiete costas.

Propertius lib. III.

Nam quis equo pulsas abiegno nosceret arces.

Præterea usus tabularum ex abiete apud veteres erat non infrequens in *libris conservandis*: & observare licet apud Martialem lib. XIV. epigr. LXXXIV.

Hæc abies chartis tempora longa dabit.

Plautus, *abietem* dixit pro tabellis usurpavit, in Persâ, Act. II. Sce. II.

Tabulæ erant ex abiete, quibus libri servabantur, ne usu attriti fierent pilosi, aut sordidi.

At ego hanc ad Lemniselenem, tuam heram, obsignatam abietem.

Etiam

Etiam affirmat Plinius, lib. XVI. cap. X. Quod ex Poëtis de ædificatione ſupra oſtendi. *Materies vero præcipua trabibus*. Item lib. c. XL. *Abies admirationis præcipuæ viſa eſt in navi, quæ ex Aegypto Caji Principis juſſu, &c.* Item lib. XVI. c. XLII. *Firmiſſima ad tectum abies.* Eadem valvarum repagulis, & ad quæcunque libeat inteſtina opera aptiſſima, ſive Græco, ſive Campano, ſive Siculo, fabricæ artis ſpectabilis, ramentorum crinibus, pampinato ſemper orbe ſe volvens ad incitatos, runcinarum raptus. Eadem & curribus maximè ſociabilis glutino, in tantum, ut findatur ante, quam ſolida eſt. Claudianus de raptu Proſerpinæ: lib. II. *Apta fretis abies.* Hæc, ut ait Plinius, *expetita navigiis arbor eſt: & in excelſo montium ceu maria fugerit, ſita.* Papin. Theb. VI. *Hinc audax abies.* id eſt, quę mare conſcendit. In Ægypto, ac Syria, reges, inopiâ abietis, *cedro* ad claſſes fuerunt uſi. Scribit Plinius ad hæc lib. VI. cap. XXXIX. *Abies præcipua dos criſpantibus, & in torto quodam diſcurſu venarum pretioſis.* Abies metonymicè pro re facta ex abiete. Virg. lib. VIII. Æneid.

Labitur uncta vadis abies.

Id eſt, navis abiegna. Sic Æneid. lib. II.

— cujus apertum

Adverſi longâ tranſverberat abiete pectus.

Id eſt, haſtâ abietali. ut Servius exponit.

CAP. II.

De Quercu.

Consecratio. QVercus sacra est Baccho, & Cereri. constat ex variis authoribus, quod in Cerealibus quercu coronabantur, ob beneficii ab illa Deâ accepti sempiternam memoriam: Virgilius lib. I. Georgicorum:

— neque ante
Falcem maturis quisquam supponat aristis,
Quā Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompositos, & carmina dicat.

Neque Baccho tantum, & Cereri, sed & Iovi, ac Rheæ, sacra existimata fuit. Et Iupiter quidem, interdum coronabatur quercu, aut olea: Phurnutus ait, στέφεται δὲ ἐλαίᾳ, διὰ τὸ ἀειθαλὲς, καὶ λιπαρὸν, καὶ πολύχρηστον. Ἢ διὰ τὴν ἐμφέρειαν τῆς πρὸς τὸν οὐρανὸν γλαυκότητος. *Caput ejus oleaginea corona redimiri. Causa autem est, quod hæc arbor semper in virore sit, suamque pinguedinem teneat, & quod oleï usus sit ubique plurimus.* Rheæ vero, etiam sacrata fuit; ut testis est Apollodorus lib. III. de Diis. Araque ejus frondibus ornabatur, ut testatur Apollonius Argonaut. lib. I.

Βωμὸν δ' αὖ χεράδος παρενήνεον· ἀμφὶ δὲ
φύλλοις.
Στεψάμενοι δρυΐνοισι θυηπολίης ἐμέλοντο.

Μητέρα

Μητέρα Δινδυμίην πολυπότνιαν ἐγκα-
λέοντες,
Ἐνναέτιν Φρυγίης· Τιτίην θ' ἅμα Κυλλήνιόν τε.
Οἳ μοῦνοι πολέων μοιρηγέται, ἠδὲ πάρεδροι
Μητέρος Ἰδαίης κεκλήαται, ὅσοι ἔασι
Δάκτυλοι Ἰδαῖοι Κρηταιέες· οὕς ποτε νύμφη
Ἀγχιάλη Δικταῖον ἀνὰ σπέος ἀμφοτέρῃσι
Δραξαμένη γαίης Οἰαξὶ ἐβλάστησε.

Accumulant aræ lapides, quam frondibus or-
nant
Quernis, & sacris onerantes lancibus aram,
Dindymeam matrem placida mox voce vo-
carunt,
Incola quæ Phrygiæ est: Cyllenumq; Titiamq;
Qui soli fatis urbes, qui regna gubernant,
Matris & Ideæ comites dicuntur, & iidem
Dactyli Idæi cretes: quos Nympha creavit
Anchiale terram stringens Oeaxidis agri
Ambabus manibus Dictæo proxima colli.

Iam satis dictum existimo de consecra- *Coronarum*
tione; quare jam coronam quernam; & *varia genera.*
quam varia ejus genera sint, explicabo: ac postremò de quercus in trophæis usu aliquid addam. Cæsar in urbis Mitylenes expugnatione meruit coronam civicam: quam civis civi, à quo servatus esset in prælio, testem vitæ, salutisque perceptæ, dabat. Ea fiebat è fronde quernâ; quoniam victus, cibusque antiquissimus ex quercu capi solitus sit. Fiebat etiam ex

 ilice,

ilice, quæ & ipsa arbor glandifera est: unde Cæcilius poëta comicus coronam civicam appellavit Iligneam.

Advehuntur, inquit, *cum ilignea corona & chlamyde.*
Di vostram fidem!

Haç corona Lucius Gellius censuit donandum esse Ciceronem, quod ejus opera esset atrocissima Catilinæ conjuratio detecta, vindicataque; atque ita non civis unus, sed universa Romana civitas, servata: meritoque ut ait ille:

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

De hac corona civica ita scribit Plinius, lib. XVI. cap. IV. *Civica iligna primò fuit, postea magis placuit ex esculo, Iovi sacra. Variatumque & cum quercu est, ac data ubique, quæ fuerat custodito tantum honore glandis. Additæ sunt leges arctæ, & ideo superbæ, quasque conferre libeat cum illa Græcorum summa quæ sub Iove datur, cuique muros patria gaudens rumpit: Civem servare, hostem occidere: utque eum locum, in quo sit actum, hostis obtineat eo die: utque servatus fateatur: alias testes nil prosunt: ut civis fuerit. Auxilia quamvis rege servato, decus id non dant: Nec crescit honos idem Imperatore conseruato, quoniam conditores in quocunque cive summum esse voluere. Accepta corona civica licet uti perpetuo. Ludos ineunti semper assurgi etiam ab Senatu, in more est.*

Sedendi

Sedendi jus in proximo Senatui. Vacatio munerum omnium ipsi, patrique & avo paterno. Plutarchus, in Problematis, & in Coriolano, ideo existimat hanc coronam dono datam ei, qui Romanum civem servasset in prælio, quoniam Iovi sacra quercus sit, in cujus tutelâ sunt civitates; & quia ex quercu antiquitus cibariæ erant glandes: & facile militi fructum quercus exhibeat. Verba Plutarchi in Coriolano: *Marcius strenuè dimicans, in conspectu Dictatoris militem Romanum, qui propè eum fusus humi erat, non deseruit, sed protexit, inferentemque se repulit & interfecit hostem. Itaque victoriâ dux potitus, illum inter primos coronâ quercinâ donavit. Hæc enim ei qui servavit civem de more datur: sive quercum potissimùm in honore habuerint causâ Arcadum, qui glandivori sunt ab Oraculo appellati, sive quod facilis ubique sit ducibus hujus copia arboris, sive sacram Iovi urbium præsidi coronam quercinam rite dari servato cive censuerint.* Est etiam Olympia corona, quæ vocatur quercus Capitolina: illam merebant poëtæ ii, qui in agonibus Capitolinis poëmate vicerant. Ii agones Capitolini primum à Domitiano instituti sunt die XII. ejus, & Sergii Cornelii Dolabellæ, consulatus, exemplo Ludorum Olympicorum. In iis agonibus omne genus artifices certabant: etiam Citharœdi. Iuvenalis:

An capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare.

Item Martialis, lib. IV. cap. LIV.

O cui Tarpeias licuit contingere quercus.

Trophæum. His verbis addam, ut antea promisi de trophæis aliquid, nam in iis etiam præcipuè quercubus utebantur, etenim illæ Iovi dicatæ erant. Virg. de his trophæis. Æneid. XI.

Ingentem quercum decisis undique ramis
Constituit tumulo, fulgentiaque induit arma
Mezenti ducis exuvias, tibi magne trophæum
Bellipotens: aptat rorantes sanguine cristas,
Telaque trunca viri, & bis sex thoraca petitum
Perfossumq; locis, clypeumq; ex ære, sinistræ
Subligat, atque ensem collo suspendit eburnũ.

Papin. II. Thebaidos.

Quercus erat teneræ jam longum oblita juventæ,
Aggere camporum medio, quam pluribus ambit
Frondibus incurvis, & curvo robore cortex:
Huic læves galeas, perfossaque vulnere crebro
Inserit arma ferens, huic truncos ictibus enses
Subligat, & fractas membris spirantibus hastas.

CAP.

CAP. III.

De Fago.

FAgus, Iovi ſacra erat. Vnde etiam Fagutal, ſacellum Iovis, cognomento Fagutalis. Varro De L. L. lib. IV. *Fagutal, à fago: Vnde etiam quod ibi ſacellum, Iovis Fagutalis.* Plin. lib. XVI. cap. X. *Fagutali, Iovi etiam nunc, ubi lucus fageus fuit.* Feſtus: *Fagutal, ſacellum Iovis, in quo fuit fagus arbor, quæ Iovi ſacra habebatur.* Omnibus notus eſt uſus fagi, & poſſe fere ad omnia uſurpari manifeſtum. De menſa, ait Martialis, lib. II. Epigrammate XLIII. *Conſecratio.*

Fulcitur teſta fagina menſa mihi. *Vſus.*

CAP. IV.

De Lauro.

NIcander Ætolus, in Alexipharmacis, ſcriptum reliquit, Æmonia primum apud Tempe laurum fuiſſe inventam: *Conſecratio.*

Πολλάκι δ᾽ ἢ οἴνης ἀμιγῆ πόσιν, ἢ ἀπὸ δάφνης
Τεμπίδος, ἢ δαύκειο φέροις ἐκ καυλία κόψας.

Vel purum vitis potum fer, vel dato lauri
Theſſalæ, vel dauci caulem cædens.

Eſt autem ſacra Apollini; quod teſtatur Virgilius Ecloga VII.

Populus Alcidæ gratissima, vitis Iaccho,
Formosæ Veneri myrtus: sua Laurea Phœbo.

Dicitur Laurus Apollini sacra, non solum quia fabula extat, quod Ladonis filia, quam amore Apollo prosequeretur, in illam arborem transmutata sit, ut testis est Ovidius lib. 1. Metamorph.

— At quoniam conjux mea non potes esse,
Arbor eris certe, dixit, mea: semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostræ, Laure, pharetræ.

Insigne Apollinis Laurus. Notum illud est, Laurum Apollinis insigne perhiberi, ejusque fronde, palma jam posthabita, ejus simulachra coronari. Et non propter ea tantùm, quod Laurus in rostro palumbi vim medicinalem indicet, quæ plerisque volucribus præsentaneum præbet remedium, quantùm quia sit, ut Eusebius ait, ignea, ideoque dæmonibus infesta est. Quando uritur sonum reddat, quod quandam prædicendi vim habet. Ignispicium enim non tantum splendore, verum etiam crepitu portendit, frequentissimo Poëtarum omnium assensu. Ferunt verò Empedoclem, qui animam esse igneam statuebat, lauri naturâ consideratâ, dicere solitum, si homini sit in animalium quodpiam transmigrandum, optandum maxime, ut in *Leo & homo.* Leonem transiret: Commodissimum enim

enim id animæ, quæ hominem incoluisset, hospitium futurum; sin verò arbor esset subeunda, in nullam commodius, quàm in laurum, fieri transmigrationem. Pindarus, atque Callimachus, Apollinem memorant, interfecto Delphico dracone, Lauream induisse, quasi supplicem: erant enim supplices coronati apud veteres. Aristophanes, dominum, & servum, oracula consulturos, coronatos inducit in Pluto. Quin & Liber lauro coronabatur, in qua ex Indis triumphasse fertur, diesque in illum solennes, magna olim corona dicebatur, ut tradit Tertullianus lib. De corona militis. *Sed & aliàs Liberum principem coronæ, planè laureæ, in qua ex Indis triumphavit, etiam vulgus agnoscit, cum dies in illum solennes magnam coronam appellant.* Laurea itaque Apollini, & Baccho, sacra; illi, ut Deo telorum, huic ut Deo triumphorum. Est & alia ratio, cur laurus Apollini sacra dicatur: tradunt enim veteres, lauro ad dormientium caput depositâ, vera videri somnia. Id ipsum Antiphonem, Philochorum, & Artemonem, qui de Onirocritica scripserunt, retulerunt. Neq; quidem Eustathii interpretamentum super hoc parvi fecerimus, qui Daphnen ideo dictam ait, quod δα intensionis particula, & φωνεῖν, *Eustathii interpretamentum.*

quod

quod loqui & canere eſt, in compoſitionem accedant. Apud Heſiodum interpres Theogoniæ, laurum ait ἐνεργεῖν πρὸς τοὺς ἐνθουσιασμούς. Hinc vaticinantes lauro coronari ſolitos, docet interpres Ariſtophanis. Et qui bella ſequebantur vates, in ſumma galea lauri conum geſtabant.

Vſus triumphantium.

Eſſe vero laurum inſigne triumphantium, non ex eo tantum quod apud Ovid. legitur:

Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum
Vox canet, & longas viſent Capitolia pompas.

Sed etiam ex multis veterum monumentis innoteſcit. Illud quoque ſatis conſtat, Imperatores triumphi lauream ad Iovem Capitolinum ferre, atque eam in ejus gremio relinquere ſolitos. Iulius Obſequens: *Cum in agro Piſtorienſi Antonius Catilinam deviciſſet, Laureatos faſces in provinciam tulit. Ibi à Darnanis oppreſſus, amiſſo exercitu profugit. Apparuit eum hoſtibus portendiſſe victoriam, cum ad eos laurum victricem attulerit, quam in Capitolio debuerat deponere.*

Iupiter Capitolinus.

Plinius lib. XV. cap. XXX. *Faſces Imperatorum (laurus) decorat. Ex his in gremio Iovis Opt. Max. deponitur, quoties lætitiam nova victoria attulit.* Ovidius.

Faſces Imperatorum.

Auctoriſque ſui perfertur imagine mœſta,
Quæ victrix templis debita laurus erat.

Eadem

Eadem ratione Cæſarum domibus perpetuò laurus affixa, inſigne gerebat triumphantis magiſtratus. Ovidius lib. 1. Metam. in fabula Daphnes, à Phœbo adamatæ: *Inſigne laurus domibus affixa triumphantis magiſtratus.*

Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabit.

Laureata vero Imperatorum capita in numis paſſim habentur. Atque hic non incongruum fuerit ea, quæ de laureto, unde triumphaturi laureas ſibi decerpere conſueverant, memoriæ prodita ſunt, repetere. Liviam quippe olim poſt Auguſti ſtatim nuptias Vejentanum ſuum reviſiſſe, ibique tum illi Gallinam albam, quæ ramulum lauri roſtro tenebat, à prætervolante aquila, quæ illam rapuerat, in gremium demiſſam, cumque nutrici alitem, pangique ramulum placuiſſet, tantam pullorum ſobolem proveniſſe, ut Tranquillus ad ſua uſque tempora villam eam, *Ad Gallinas*, vocitatam atteſtetur. Tale vero lauretum fuit, ut triumphaturi Cæſares inde laureas boni ominis gratia decerperent. Fuitque mos triumphantibus, alias confeſtim eodem loco pangere. Adeo vero laurus triumphantium propria fuiſſe videtur, ut obſervatum ſit in hujuſmodi laureto ſub cujuſque obitum arborem ab ipſo inſtitutam elanguiſſe, *Gallina alba.* *Villa ad Gallinas.*

Avis regaliolus. guisse. Ex quo etiam prodigii causam intelligas, quod Iulii Cæsaris cædem præmonstravit, cum pridie idus Martias avis regaliolus laureo ramulo Pompeianæ Curiæ sese inferens, à varii generis volucribus, ex proximo nemore persequentibus, ibidem discerpta est. Novissimo vero Neronis anno, in quo Cæsarum progenies defecit, sylva illa Vejentana radicitus omnis exaruit, & quicquid ibi gallinarum erat, interiit. Tali portento fuit Alexandro Severo Laurus alia ingens, & antiqua, quæ in palatio cujusdam civitatis, à qua proficiscebatur ad bellum, quod contra Germanos paraverat, subito collapsa, mortis itidem ejus indicium habita. Contra non temerè boni ominis lauri folia, quæ circa Pompeii fasces illigata fuerant, cum longo itinere per arida & inculta loca jam exaruissent, eo tempore quo in vico quodam Galatiæ cum Lucullo in colloquium descendit, detracta, & à Lucullianis lictoribus recentia, & viridia, quæ penes eos plurima erant, libenter suffecta: quod summam gloriæ rerum à Lucullo gestarum Pompeium transiturum interpretatum est, ut paulo post subsecutum. Et Romæ lamentabunda Luculli vox audita, *Pompeius res meas in Asia elevavit.*

Curia Pompeiana.

Indicium mortu.

Vox Luculli.

Quan-

Quantum ad aruſpicinam pertinet, laurus victoriam aliquando præmonſtravit, ut ea quæ in domo Alexandri Severi jam infantuli nata juxta Perſicum arborem, intra unum annum Perſicum ipſam incremento mirabili ſuperavit: Vnde Aruſpices futurum prædixere, ut puer is olim Perſas vinceret, quod eventu poſtea comprobatum eſt: ſub eo enim primo Perſæ ſervi apud Romanos fuêre. Quare apud Virgilium ex eâ deſumptum doctrinâ legas de victore: *Vaticinium.*

— Viridique advelat tempora lauro.

Notum illud eſt, ſolitos eſſe Imperatores Romanos, re bene geſtâ literas lauro revinctas mittere, victoriarum & lætitiæ nuncios, quæ *laureatæ* dicebantur, quod in Epiſtolis ad Atticum, & alibi, teſtatur Cicero. Hinc Ovidius: *Laureatæ litteræ.*

Non ego victrices lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in æde morer.

Apud Ammium Marcellinum, ubi de varietate Conſtantii loquitur, ſuorum ducum victorias ſibi adſciſcentis, laureatas literas miſſitatas invenies. Quare Plinius lib. XV. cap. XXX. *Laurus Romanis præcipua lætitiæ victoriarumque nuncia, additur literis, & militum lanceis, piliſque.* Vnde legere eſt in Pompeii geſtis, cum is in Arcadia equeſtre certamen ageret, ludi

gratiâ

Tabellarii ex Ponto. gratiâ, advenisse tabellarios ex Ponto, gestantes jaculorum cuspides lauro coronatas: ex quo læta nunciare, antequam literas redderent, cogniti sunt: Mithridatem enim sibi mortem conscivisse nunciaturi venerant. Victores Delphis Pythiis certaminibus eâ peculialiter lauro coronabatur, quæ Delphica nominabatur, cujusmodi genere & triumphantes Romæ: ea enim longe viridior est, maximis baccis, atque ex viridi rubescentibus: Vnde non nulli commentati sunt, in quatuor certaminum præmiis, quæ recensentur ab Archia, per malum grandiores has Pythiæ laurus baccas intelligi: de quo apud Lucianum videas de pomis in templo Apollinis decerptis. Etsi autem, ut ante dictum, laurea corona præmium victori data fuit: non tamen semper idem præmium mansit. Apollo enim initio esculo; post lauro victores coronavit. Hinc Ovidius lib. 1. Metam. de Pythiis, ita:

Delphica laurus.

Poma decerpta in Apollinis templo.

Neve operis (Pythonis interempti) *famā*
posset delere vetustas;
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
Hinc juvenum quicunque manu, pedibusve, rotave
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.

Non-

Nondum Laurus erat: longoq; decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

Erat enim antiqua consuetudo, jam tum à Thesei temporibus è Creta reducis incepta, ubi ludos Delii instituit, ut victores palmâ coronarentur. Mox, coronis mutatis, mansit tamen consuetudo, ut omnes victores, ubicunque essent, palmam manibus gestarent, ut ait Pausanias in Arcadicis. At corona laurea propria fuit Delphicorum præmiorum, idque cum ob perpetuum vigorem, tum quia arbor ipsa Apollini sit dicata. Fuerunt qui dicerent hos ludos non ob serpentem ab Apolline cæsum, institutos fuisse, sed ob incolam quendam Pythum (sic enim nominabant Delphos antiqui) ab Apolline confixum sagittis, qui ibi extabuit. Atque per id tempus ita nominabantur ea quæ corrumperentur, ut in Phocicis inquit Pausanias. Scriptum reliquit Ephorus, quo quidem tempore Apollo in terras devenit, homines Sylvestribus fructibus viventes ac ferarum more, mansuevisse: atque id contigisse in Delphis primum, mox ad Panopeam urbem profectum, crudelissimum, & violentum tyrannum, Titium interemisse, audisseque è Parnassiis hominibus,

Antiqua consuetudo à Theseo.

Serpentem Apollo interficit.

Pythus ab Apolline conficitur sagittis.

Titius.

Pytho sive Draco.

alium esse tyrannum, non minus hominibus infestum, Pythonem nomine, atq; cognomine draconem, quem & ipsum sagittis Apollo confecit. Atque inter pugnandum cum Io Pæan clamitatum esset, mansit postea consuetudo, ut in Pæanibus, & in epiniciis, & in omni lætitia alicujus victoriæ, conclamaretur, ut est illud Ovid. in secundo de Arte:

Pæan, hymnus erat in laudem Apollinis. interfecto enim Pythone, Apollo & carminibus laudatus fertur, quæ Pæanas dixerunt. παρέκβασις.

Dicite Io Pæan, & Io bis dicite Pæan:
Decidit in casses præda petita meos.

Iam satis longâ digressione usus sum: quare nunc ad vaticinium revertar. Laurum Apollini vaticino deo sacram, futurorum habere præsensionem quandam, creditum vulgo est. Siquidem nil crepitantiùs uritur, sicuti à Lucretio lib. VI. proditum quoque novimus, istis verbis;

Nec res ulla magis, quam Phœbi Delphica laurus,
Terribili sonitu flammâ crepitante crematur.

Nam & hinc Daphne dici videtur, velut Eustathius interpretatur; etenim δα intentionis vim habet, φωνεῖν verò loqui est, ac canere, quod antea etiam dixi. Igitur eventus rerum ex crepantis modo veteres aucupabantur: quod nec Porphyrium latuit: nam si crepuisset abundè, ac sonantius, haud dubie portendi feli-

felicitatem rebantur. Quod significat illo versiculo Tibullus lib. II. eleg. V. *Felicitas ex sono.*

Laurus ubi bona signa dedit, gaudete coloni.

E diverso, si tacita deflagrasset, inauspicatissimum infelicissimumque arbitrabantur: Quod approbat etiam Propertius, lib. II. eleg. XXVIII.

Et tacet extincto laurus adusta foco.

Nam & Claudianus, *venturi præsciam laurum dixit*: nisi quod opinantur plerique, lauri folia, si noctu pulvillo subjiciantur, veritatem somniorum conciliare. Quod Fulgentius non omisit. Scribit Hesiodi Theogoniæ interpres, laurum ἐνεργεῖν πρὸς τὸν ἐνθουσιασμοὺς, id est, *efficacis esse auxilii in numinum afflatu:* propterea Lycophron, δαφνηφάγων φοίβαζεν ἐκ λαιμῶν ὄπα. Hinc aperitur Tibulli locus de Sibylla, lib. II. eleg. VI. *Lib. 2 de raptu Proserpinæ.* *Mythologiæ lib. 1.*

Vera cano, sic usque sacras innoxia laurus
Vescar, & æternum sit mihi virginitas.

Ex hoc & Latinus poeta item dixit, *laurumque momordit.* Certe δαφνηφάγους dici vaticinantes scimus. Et Aphthonius προγνῶν. divinationis symbolum esse laurum testatur, eâque de causâ Apollini dicata, ut patet ex Theocriti epigrammate primo,

At nigris foliis lauri tibi, ô Pythie Apollo.

Et Ovid. Metamorph. lib. I. Constanti-

nus γεωπονικῶν libro XI. Καὶ τὸ μὲν δένδρον ἀπὸ τῆς παρθένου δάφνην ὠνόμασεν ὁμωνύμως. λαβὼν δὲ ἀπὸ τοῦ φυτοῦ πτόρθον, ἐστεφανώσατο, καὶ μαντικῆς ἔκτοτε σύμβολον ἐγένετο τὸ φυτόν.

Gustatio lauri efficax. Hesiodus cum gustasset laurum, factus est Poëta, & præteritorum futurorumque cognitionem accepit, ut ipse cecinit in Theogonia, his verbis:

Καί μοι σκῆπτρον ἔδων δάφνης ἐριθηλέος ὄζον
Δρέψασθαι θηητόν· ἐνέπνευσαν δέ μοι αὐδὴν
Θείην, ὥστε κλύοιμι τά τ᾽ ἐσσόμενα πρό τ᾽
ἐόντα·

Dionysius item in Panegyricorum ratione, laurum μαντικὸν φυτὸν appellat, id est, vatidicam arborem: sicuti Eustathius quoque, qui & Apollinis corollam fuisse lauream scribit, quam secum tulerit Chryses, in Græcorum exercitum veniens. Lycophronis interpres in Alexandriâ, putat omnia fabulosè narrari, nisi quod Chresmologi, & vates, futura præcinebant, lauro coronati, ut quæ vireat *Propter vitam divinare.* semper, ac sit alexicaca. Vorare autem laurum inde dicuntur, quoniam ferè victum & vitæ sustentationem habeant, divinationum capturis. Quibus verò cogerentur numina vel recedere vel accedere, illis versibus, à Porphyrio appositis commonemur, qui fermè talem sensum latinè habent:

Solvite

Solvite serta, pedes liquidis & spargite lymphis,
Eque manu ramum, lauros auferte virentes,
Linea sitq; omnis deleta, omnisque character.

Porrò ad laurum etiam attinet, ut sciamus, Daphnen puellam in arborem hanc transformatam, sicut Mythicis placet, & Ovidius dixit, à Spartanis summis honoribus fuisse affectam: sed mutato nomine, Pasiphaën nuncupatam, à quâ certissima ederentur oracula, quod in Agide Plutarchus scribit. *Fuit Pasiphaes fanum & oraculum Thalamis cultum, quam nonnulli unam Atlantidum Iove natarum fuisse perhibent, Ammonis matrem: alii Casandram Priami filiam ibi mortuam, & quod omnibus efferret (græce id pâsi phænein dicitur) oracula, Pasiphaam cognominatam.* Credebatur item laurus efficax adversus venenum. Inde jactatum, ut qui se tutum approbare vellet, δαφνίνην diceret φορῶ βακτηρίαν, id est laureum gesto baculum.

Pasiphae.

Contra venenum laurus valet, & uno verbo antidotum est.

Laurum quoque gestabant in festo Apollinis natalitio Athenienses, quod ἑβδόμη dicebatur. ut explicatè videre est apud Patrem meum Joannem Meursium, lib. III. de festis Græcorum.

CAP. V.

De Palma.

PAlma ab Apolline processit, ut Libanius testatur, cujus hæc verba: Φοίνιξ προῆλθεν Ἀπόλλωνος. Ideo etiam Musis, Apollo quarum præses, sacra putatur.

Iulianus Imp. Orat. V. *Sed Palmæ dactylos ideo fortasse quispiam interdictos existimat, quod in Phrygia, ubi ritus primum illi editi sunt, nullæ proveniant. At ego* Soli consecrata palma. *propterea, quod sacra Soli illa arbor sit, & senectutis expers, ad alenda corpora crediderim in Casto non placuisse consumi. Secundum hæc nullo piscium genere vesci conceditur. Sed hæc nobis cum Ægyptiis communis est quæstio. Ac duabus quidem de causis jure mihi quispiam vel perpetuo abstinere videtur. Prima, quòd, quæ Diis minime sacrificamus, ea in cibum adhiberi nequaquam deceat.*

Palmam arborem nobilem, & victoriæ Signum victoriæ. signum esse lib. 1. carmin. Oda. 1. Horatius testatur.

— Palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.

Et etiam, quia ponderi non cedit, sed adversus pondus assurgit, insigne victoriæ esse placuit; non solum, quia semper vireat, (hoc est sibi cum multis aliis commune) sed maxime, quia hæc arbor nullo pondere gravari potest, quin surgat, &

se

se elevet. Quam ob rem victoribus traditur, quòd non cesserint, sed pertinaces in bello perstiterint. Sed quare hæc arbor potissimum delecta sit ad eum usum ab antiquis, A. Gellius causam reddit, lib. Noct. Att. III. cap. VI. scribens, arbori Palmæ peculiare quiddam inesse, quod cum ingenio fortium virorum conveniat. Per hercule rem mirandam Aristoteles, in septimo problematum, & Plutarchus, in octavo symposiacorum, dicit. Et Plutarchi quidem verba super hæc reperi in eo, quẽ Gellius citat libro: Φοίνικος γὰρ ξύλον, ἂν ἄνωθεν ἐπιθεὶς βαρυπιέζῃς, οὐ κάτω θλιβόμενον ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοὐναντίον, ὥσπερ ἀντιστάμενον τῷ βιαζομένῳ. Ταυτὸ δὴ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνας ἐστί, τοὺς μὲν ἐπ᾽ ἀσθενείας καὶ μαλακίας εἴκοντας αὐτοῖς πιέζουσι κάμπτοντες, οἱ δὲ ἐρρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἄσκησιν, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ αὔξονται, id est, *nam palmæ lignum, si superimposito pondere graviter premas haud deflectitur deorsum, verum in contrarium curvatur: perinde quasi resistens oneri vim facienti. Hoc ipsum sanè accidit & in certaminibus athletarum. Etenim qui per imbecillitatem animique molliciem cedit illis eos premendo deflectunt. At qui fortiter in eo studio perdurant, hi non modo corporis robore,* *Natura palmæ.*

verum etiam animi prudentiâ provehuntur atque augentur. Vnde etiam ponitur pro signo victoriæ, aut pro ipsa victoriâ.

Virg. Æneid. lib. v.

— Meritaque expectant præmia palmæ.

Vsus apud victores. *Ore favete omnes, & tempora cingite ramis.*

Palma quoque dicitur causa certaminis; ut annotat Donatus in illud Terentii ex Prologo Phormionis.

— In medio omnibus
Palmam esse positam, qui artem tractant musicam.

Et Palma inter arbores valida: in diversum enim curvatur. At Populus contra omnia inferiora pandatur: palma è contrario fornicatur. Idem affirmat Theophrastus, lib. De plantis v. cap. VIII. *Palma prævalida est, & in diversum quàm cæteræ incurvatur. Quippe cum reliquæ omnes in inferiora flectantur, palma è contrario fornicatim se flectit.* Hoc virilis animi robur, cum palmæ genuina vi congruens, Virgilius scitè descripsit, cum ait:

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito,
Quam tua te fortuna sinet.

Nec abhorret hinc Horatianum illud: lib. IV. oda V.

Duris ut Ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido

Per

Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.
Non hydra, secto corpore firmior,
Vinci dolentem crevit in Herculem,
Monstrumve summisere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo, pulchior evenit:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prælia conjugibus loquenda.

Item, ut docet Servius, in lib. 11. Æneid. significat palma togam, quæ etiam toga palmata dicebatur, à palmâ in eâ intextâ: & propriè triumphantium fuit, quam merebantur ii, qui de hostibus palmam reportassent. Pausanias in Phocicis. *At palmam æneam dicarunt Athenienses cum Minervæ signo inaurato, duplicis victoriæ monimentum, quâ una eademque die potiti sunt ad Eurymedontem, pedestri acie, & navali pugna, prosperè in eo ipso flumine commissa.* Sed quoniam nunc incidimus in sermonem de palmatâ togâ, frustra non fore persuasi mihi, etiam cætera togarum, & tunicarum genera, animo antiquitatis studium amanti narrare. Tacitus lib. 11. Hist. *Ipse Vitellius à ponte Milvio insigni equo paludatus, accinctusque senatum & populum ante se agens, quo minus ut captam urbem ingrederetur, amicorum consilio deterritus, sumpta prætexta, &* *Toga palmata.* *Palma ænea.*

Prætexta apud Hetruscos originem invenere.

composito agmine præcessit. Quibus verbis planum fit, prætextam, saltem temporibus illis, triumphalium non fuisse. Cicero, in oratione pro Cluentio, togam prætextam adnumerat inter ornamenta senatoria, his verbis, *Senatorem hoc queri non posse, propterea quod, ea conditione proposita, petere cœpisset: quodque permulta essent ornamenta, quibus eam mitigare molestiam posset, Locus, Auctoritas, Domi splendor, apud exteras nationes nomen, & gratia, toga prætexta, sella curulis, insignia, fasces, exercitus imperia, provinciæ.* Quod tamen de senatoribus intelligit, qui magistràtum adepti sunt. Trabea verò erat triumphantium, & toga picta. Scribit Plinius, lib. VIII. cap. XLVIII. *Vestes pictas jam apud Homerum fuisse, unde triumphales natæ.* Certè apud Homerum Helena inducitur, vestem purpuream texens, & in eâ Græcorum Trojanorumque pugnas intexens:

— ἡ δ' μέγαν ἱστὸν ὕφαινε
Δίπλακα πορφυρέην, πόλεας, δ' ἐνέπασσεν
ἀέθλους,
Τρώων θ' ἱπποδάμων, καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.

Vestis picta.

Pictas verò vestes, ni fallor, ἀνθινὰς appellant, quarum multa mentio apud Athenæum, Strabonem, & alios. Ausonius, *Trabea ut in pace consulum, sic in victoria*

ria ducis triumphantis. Fortaſſe inde trabeæ conſulares dictæ ab Ammiano, quæ tamen palmata quoque dicebatur, credo à victoriâ. Martialis lib. 7. Epigr. 1.

Palmatæque ducem, ſed cito, redde togæ. *Thriumphus Æmilii.*

Paulus Æmilius in triumpho quem de rege Perſe victo duxit, trabeâ auro pictâ ornatus proceſſit. Plutarchus in Æmilio, ἀνὴρ καὶ δίχα τοσαύτης ἐξουσίας ἀξιοθέατος ἁλουργίδα χρυσόπαστον ἀμπεχόμενος. Auſonius, *Palmatam, inquis, tibi miſi in qua D. Conſtantinus parens noſter intextus eſt.* Plinius tamen lib. VIII. videtur pictam & trabeam, ut diverſa poſuiſſe. Plutarchus in Romulo, αὐτὸς δὲ προὐκάθητο μετὰ τῶν ἀρίστων ἁλουργίδι κεκοσμημένος. hoc eſt, *ipſe verò præſidebat cum optimatibus trabeâ ornatus.* Eam fuiſſe opinionem Plutarchi meæ ſententiæ particeps eſt: Cum Romulum trabeatum fuiſſe appareat ex Plinio lib. Nat. Hiſt. IX. cap. XXXIX. *Purpuræ uſum Romæ ſemper fuiſſe video, ſed Romulo in trabea.* Virg. lib. VII. Æneidos. *Trabeatus Romulus.*

Ipſe, Quirinali trabeâ cinctuque Gabino
Inſignis, reſerat ſtridentia limina conſul.

Suetonius in libro de generibus veſtium, dicit, tria eſſe genera trabearum. *Vnum diis conſecratum, quod eſt tantum de purpurâ; aliud regium, quod eſt purpureum, & habet tamen album aliquid; tertium augurale, de purpurâ*

purâ & cocco mixtum. Hoc loco omittere nolui, quin narrarem quod de togâ pictâ ſcripſit Feſtus Pompejus. *Picta quæ nunc toga dicitur, antea purpura vocitata eſt, eratque ſine pictura. Ejus rei argumentum eſt, pictura in æde Vertumni, & Conſi. Quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera L. Papirius Curſor triumphantes ita picti ſunt.* Quæ verò haberent triumphantes ornamenta, quorum frequens mentio apud Tacitum & Plutarchum. Livius in x. ſecundi belli Punici docet, his verbis: *Ibi Maſiniſſam primum regem appellatum, eximiiſque ornatum laudibus, aureâ coronâ, aureâ paterâ, ſellâ curuli eburneâ, & ſcipione eburneo, togâ pictâ, & palmatâ tunicâ, donat.* Addit verbis honorem, neque magnificentiùs quicquam triumpho apud Romanos, neque triumphantibus ampliorem eo ornatu eſſe. Quibus verbis ni fallor, annumerantur ea, quibus ornabantur triumphantes. His ipſis verbis etiam palam fit, quæ ſint illa antiqua patrum munera, quarum meminit Tacitus libro IV Annal. *Miſſus eſt e Senatoribus qui Scipionem eburneum, togam pictam, antiqua patrum munera daret, regemque & ſocium atque amicum appellaret.* Togam pictam Livius lib XXXI. purpuream appellat; *Dona ampla data, quæ ferrent regi, vaſa aurea, argenteaque, toga purpurea, & toga prætexta.*

Tacitus Annal. lib. IV.

Quare

Quare falluntur, qui togam prætextam pro purpurea ſumpſere. Cicero in M. Antonium Philippicâ ſecundâ: *Sedebat in roſtris collega tuus, amictus togâ purpureâ, in ſella aurea, coronatus: aſcendis, accedis ad ſellam.* Plutarchus in Antonio, hanc veſtem purpuream, veſtem triumphalem vocat. Καῖσαρ δὲ κεκοσμημένος ἐσθῆτι θριαμβικῇ καὶ καθήμενος ὑπὲρ βήματος ἐν ἀγορᾷ τοὺς διαθέοντας ἐθεᾶτο. Quin & his Livii verbis adducor, ut credam veſtem illam, quam ſacri Euangelii ſcriptores purpuream, & purpuram dixerunt, fuiſſe togam purpuream, quæ & picta dicebatur, in Servatoris noſtri ludibrium ſcilicet, tanquam à S. P. Q. R. miſſam illi, qui ſe regem Iudæorum diceret, ut mentiebantur Iudæi. Trabearum tria ſunt genera, ut ſcribit Suetonius. Quorum autem mentio antea facta. In funebri pompâ utebantur & equites trabeâ, ſi Tacito credimus, qui in libro III. de funere Germanici ſic ait: *Igitur tribunorum centurionumque humeris cineres portabantur, præcedebant incompta ſigna, verſi faſces: atque ubi colonias tranſgrederentur, atrata plebes, trabeati equites, pro opibus loci, veſtem, odores, aliaque funerum ſolemnia cremabant.* Et ſanè fuit tempus quum trabeæ eſſent equitum, ut conjectare licet ex Martiale, lib. V. epigr. XLII.

Theatra loqueris, & gradus, & edicta,
Trabeasque & idus, fibulasque, censusque
Et pumicata pauperes manu monstras.
Sedere in equitum liceat an tibi scamnis,
Videbo Dindyme, non licet maritorum.

Porro de Palma.

EX sacris Ægyptiorum literis Palmæ significata plurima traduntur, quorum præcipuè quatuor ex gravissimis authoribus seligere visum est: quippe annum, mensem, justitiam sive æqualitatem, atque victoriam significabat: quorum significatuum causæ diligentiùs examinandæ sunt. Reliqua, utpote manifestiora, spontè, nullâ solicitatâ curâ, provenient.

I. *Cur annum & mensem Palma significet.*

Causæ verò, cur annum Palma significet, tres esse perhibentur, eaque omnium prima: quod sola omnium arborum, per ortus Lunæ singulos, ramos singulos progenerat. Atque ita etiam significatum mensis totidem adnumerarent. Par itaque ut si annus exprimi debeat, Palma duodecim ramis prædita figuretur. Sed etiam, etiamsi hæc non adfuerit curiositas, annum omninò significabit, vel quantum ad mensem attinet, quod in officulis ejus ea maximè figura expeteretur quæ lunata esset, quam contra fascinatio-

nationes pollere plurimum arbitrabantur. Lunam autem maximè cavam, qualis est cum octo & viginti dierum numerum explevit, cornibus, scilicet infernè dejectis, mensis indicium esse in cœlestibus. Dianaque ipsa apud Homerum Apollinis hymno, mensis & anni arbitros paritura, Palmam amplexata describitur. Altera causa est, quod Palma, ut Babylonii tradunt, referente Plutarcho, trecentas & sexaginta utilitates mortalibus elargitur, ideoque anni simulachrum & insigne: tot enim diebus annus constat, intercalaribus quinque subductis. Alia ratio est, quod Palmæ satus quatuor ex lignis, sive ossa ea malueris appellare, quæ, uti paulò ante dictum, in ejus fructibus insunt, fieri solet, quæ bina juxta composita subter, binaque supernè colligantur, pronaque omnia feruntur, quorum inde radices amplexu mutuo connectuntur, atque ita primi ortus promiscui coalescunt, & unus ex cunctis caudex conficitur.

Babylonii decantant palmam, quod, ipsis CCCLX. utilitatum genera præbeat. Plinius lib. 13. cap. 4.

II. *Cur temporis diuturnitatē*

Non dissimulabo quasi κατὰ πάρεργον, quod Quintius Græcus author asperum quendam locum, & admodum editum, superatuque perdifficilem ponit, in cujus vertice Palma consurgat, cujus in cacumine insideat virtus; ex montis utique asperi-

aſperitate labores varios, ex Palma temporis, ut Heſiodi interpres ait, diuturnitatem innuens. Non enim putabat quempiam ad perfectam aliquam virtutem pervenire poſſe, niſi per labores, quos diu toleraſſet. Temporis autem diuturnitas quo convenientius ſigno figuretur, quàm per id, quod anni & menſis habetur hieroglyphicum adeo manifeſtum? Sententiam hanc ita ſibi deſumpſit Quintilianus: *Deſinit in adverſa niti qui pervenit: ad ſummum ſcandenti circa ima labor eſt.* Quod Pierius ita retulit:

Incipit oppoſitam pedibus qui repere molem,
Eximio ſuperat grande labore jugum.
Vt tenet aërei placidiſſima culmina montis,
Languida felici membra quiete levat.
Paſtus amaritiem rigidæ radicis acerbam,
Molliculi glutit, dulcia mella favi.
Hoc Sophiæ aſperioris iter Superantule pergas,
Dummodo poſt fellis pocula nectar habes.

III. *Æqualitatem cur denotet.*

Æqualitatem verò ea de cauſa ſignificabat, quod cum initio Soli dicata fuerit ante Laurum, graviſſimi authores aſſerunt, & Phœbum & victores hac, non aliâ quapiam arbore coronari ſolitos. Quæ cum æquale eſſet victorum omnium præmium, æqualitatis inde ſymbolum aſſecuta eſt. Sanè Plutarchus & Pau-

ſanias authores ſunt, Palmæ pretium, qua multis in certaminibus victores æquè coronarentur, â Theſeo primum inſtitutum, cum â Creta reverſus in Delum applicuiſſet, & Apollini ludos edidiſſet. Sive eâ de causâ ſit excogitatum, quòd arbor ea foliis ſit maximè æqualibus, ideoque victoribus conveniret, quòd æqua eorum laus atque præmium eſſet.

IV. *Cur Palma Iuſtitia Symbolum.*

Præter hæc incorrupta eſt Palmæ materies, ac propemodum ſenii neſcia, perinde ac decet incorruptos eſſe, neque unquam temerè flecti aliorum quorumquam arbitrio, Iuſtitiæ adminiſtratores. Folia demum, niſi vi tollantur, nunquam amittit, quare illam congruenti epitheto ἀείφυλλον, atque etiam ἐμπεδόφυλλον appellaverunt, cum & Laurus, & oliva, & Myrtus, ac aliæ quædam, quibus eſt perennis foliorum viror, ſuccreſcentibus aliis priora decutiant. Eademque immobilitas expetitur in Iuſtitiâ. Quòd verò ponderibus reſiſtat, & in adverſum incurvetur, facere idem judices debent, at reluctabundi, ſeductores, pellaceſque omnes detractare, neque mulieribus, neque violentiæ cedere. In hanc ſententiam Levitico celebrandis feriis XV. menſis ſeptimi, Palmarum ſurculos, quos Græci ſpathalas â gladii forma vocant, Legiſla-

tor ſumendos præcipit. Theologi per eos juveneſcentia Iuſtitiæ germina interpretantur. *Iuſtus enim*, ait Pſalmographus, *ſicut Palma germinabit*: propterea quòd nihil eſt in univerſa Palma, quod reſpui debeat, ita tota ab intima medulla ad extremum uſque folium humanæ neceſſitatis uſibus eſt commoda, idque multipliciter, perinde ac in iis, qui juſtè vivunt, nihil reperias, quod non undecunque utile ſit ac commendabile.

V. *Palma Solis Hieroglyphicum.*

Neque quidem ea de cauſa tantum Palma Solis hieroglyphicum eſt, quòd anni viciſſitudines referat, quantum quòd figuram ſolarium radiorum imitari quodammodò videatur. Vnde ſacerdotii veteris authores, qui (ut Proclus ait) à rebus apparentibus ſuperiorum virium cultum adinvenerunt, ab hac ſimilitudine ſolare quid in Palma eſſe arbitrati ſunt. Et apud L. Apuleium legas, myſtico eo ſacro quo initiabantur Iſidi, caput, ad ſolarium radiorum ſimilitudinem oſtendendam, Palmæ candidæ foliis in modum radiorum proſiſtentibus redimitum.

VI. *Victoriam ſignificat.*

Victoriæ demùm in Palma ſignificatum, ex numis, picturis, ſculpturiſque omnibus univerſæ jam plebeculæ manifeſtum eſt. Eaque elocutio toties uſurpata

pata Ciceroni: *Docto oratori Palma danda est. In quadrigis qui Palmam primus acceperit. Quam Palmam utinam dii immortales tibi, Scipio, referrent.* & similia. Et causam multi prodidêre præcipuè verò Plutarchus Symposiacωn Libro octavo, quam etiam posuerat Arist. nempè si super arboris ejus lignum, magnum quantumlibet pondus imponas, Palma minimè deorsum cedit, nec infrà flectitur, sed adversus pondus resurgit, & sursum nititur in contrarium fornicata. Eaque de causa in certaminibus Palmam signum esse placuit victoriæ, quoniam uti dictum est, ingenium ejusmodi ligno est, ut urgentibus prementibusque non cedat. Videre verò est Palmam caudicibus sursum versus collectis in numo Neroniano, ubi idem ipse aprum impetit veru, victoriæ nimirum, quam de confectâ ferâ consecutus esset, hieroglyphicum. Et felicis augurii causa Augustus Palmam inter juncturas lapidum enatum ante domum suam, in compluvium Deorum Penatium transtulit, utque coalesceret magnoperè curavit, Cæsaris factum secutus, qui castris locum capiens, inter sylvas, quas cædebat, repertam Palmam conservari ut omen victoriæ jussit. Adhæc Cæsarinæ victoriæ adversus Pompeium in Pharsalia præ-

lio commiſſo Trallibus Palma oſtentum dedit, exorta repentè eodem fermè tempore, quo hæc geſta ſunt, penes Cæſarinæ ſtatuæ baſin, quæ in templo victoriæ dicata erat: quamvis omnis circa ſtatuam locus natura ſolidus, & duriſſimo lapide inſtratus eſſet: atque hujus generis oſtenta multa apud veteres memorentur. Minimè verò prętereundus eſt numus æreus cum ingenti Palma, eaque dactylis fœcunda, cujus inſcriptio eſt, AL. AE. quæ procul dubio victoriam Alexandriæ Ægyptiacæ ſignificat: quod ut magis explicetur, ab altera facie ſpica eſt cum inſcriptione, ΚΑΙΣΑΡΟΣ.

VII. *Palma Iudææ Hieroglyphicum.*

DESVMVNTVR hieroglyphica plerumque à rebus quas egregiè aliqua regio ferat: ut Cyrenaica per Silphium, quod in Batti numis cuſum videas. A palmarum verò feracitate Iudæa ejus arboris pictura ſignificatur. Sanè in Titi numis paſſim videre eſt ejus provinciæ ſimulachrum arbori Palmæ adalligatum, cum inſcriptione, IUD. CAP. Vbi verò inſcriptio eſt Cæſaris Veſpaſiani, atque ibidem IUDÆA CAPTA, mœſta ſedet ipſa manu quaſi faciem complodens, adſtat ipſe juxta Palmam. In alio cum eadem inſcriptione ſignum eſt, quod dextra altè innititur pilo, lævâ ſceptrum
geſtat,

geſtat, lævumque pedem jacenti galeæ ſuperponit.

Contra verò, vel dejecta, vel caſu aliquo vitiata, jacturæ imminentis prodigium habebatur: veluti ænea illa quam Athenienſes in Delphici Apollinis templo dedicarant: rei adverſus Medos feliciter geſtæ monumentum. Paulo antè quàm adverſus Syracuſanos moverent, infauſtæ ſignum expeditionis fuit: quòd ejus fructus, qui ex auro conſtabant, Corvi, alites inauſpicatæ pluribus diebus impetierunt, eoſque partim devorarunt, partim dejecerunt. VIII. *Iactura ſignum Palmæ.*

Ne verò & hoc prætereamus, in ſacris litteris eo loco ubi, *ſtatua tua ſimilis facta eſt Palmæ*, legitur, Ambroſius ſignificari ait viriditatem pueritiæ, atque naturalem ejus innocentiam, quam à vitæ primordio receperimus, ſervandam eſſe, & ut fructum nullo foliorum defluvio ſuo tempore maturemus, admoneri. Idque de Aſſertore noſtro piorum conventus canere, *Iuſtus ut Palma florebit.* Tarde verò proficit Palma, ſed, diu in viriditate perſiſtit, ait Eucherius: ita Eccleſia ſancta per multas difficultates ad firmum fidei ſtatum venit, auctaque jam & propagata, ſtatura nimirum diu. IX. *Innocentiæ.*

Significat & piorum vitam Palmæ X. *Piorum vitæ.*

ſpecies : propterea quòd ſicut interior ejus caudex & tenuis eſt, & corticum ſcabritie perplexitateque minimè jucundus: ſuperior verò pars viſenda, tum trunci tum ramorum amplitudine, amœnaque pulchritudine viriditatis expanditur, ita piorum conditio prima facie contemptibilis videtur. ſed in mirificam demum exit morum virtutumq; pulchritudinem. Sed cur non ipſa Eucherii ſanctiſſimi doctiſſimiq; viri verba ſubtexam, in hanc ſententiam? *Habet quiddam aliud Palma, quo à cunctis arborum generibus differat. Omnis enim arbor quæ in ſuo robore juxta terram ſubſiſtit, creſcendo ſuperius anguſtior evadit, & quantum pauliſper ſublimior, tantum in altum redditur ſubtilior.* palma verò tenuis ab imo inchoat, & juxta ramos aut fructus ampliori robore conturgeſcit. Quibus itaque alia arbuſta niſi terrenis mentibus aſſimulari poſſunt, inferius vaſta, ſuperiùs anguſta? quia nimirum omnes mortalium in hoc ſeculo degentium delectationes in terrenis rebus ſunt fortes, in cœleſtibus debiles. Pro temporali enim gloria uſque ad mortem appetunt deſudare: pro ſpe verò perpetua, ne parum quidem in labore ſubſiſtunt. Pro terrenis lucris quaſlibet injurias tulerant, & pro cæleſti mercede vel tenuiſſimas unius

unius verbi contumelias ferre non possunt. Vt terreno judici totos dies assistant, fortes sunt: in Oratione verò coram Deo vel unius horæ momento lassantur. Sæpè nuditatem, vigilias, famem pro acquirendis divitiis & honoribus tolerant, & multa se abstinentia cruciant: Quod bis, aut semel, in hebdomate pati, pro salute animi, gravissimum ducunt. At contra ex æqualitate Palmarum designantur justi; qui vita proficiunt, qui nequaquam in terrenis studiis sunt fortes, & in cœlestibus debiles, sed longiùs atque distantiùs studiosos se Deo exhibent, quàm seculo fuisse meminerunt. Rectè itaque, ut supra dictum, *justus ut Palma florebit*. Illud addam ex sextis Hebræorum castris apud Hieronymum: *Veluti* XII. *dulcis aquæ fontes ad Elim reperti*, XII. *indicarunt Apostolos de quorum fontibus aquæ derivatæ, universi terrarum orbis ariditatem affluenter irrigarunt, ita Palmæ numero septuaginta cibum ostenderunt, quem mortales à totidem secundis Apostolis appositum essent accepturi.*

Cibus enim doctrina, uti sæpiùs dictum. Quoniam verò crux Domini, quæ Palma ea est, in quam assensurum esse Dominum Prophetæ prædixerant, longo stipite & in altum surrecto, in transver-

ſumque latè porrecto fuiſſe fertur, ſigni-ficaſſe etiam videtur illud, *cum exaltatus fuero, omnia traham ad me*: ipſa enim manuum extenſio duos populos, Iſraëliticum & Gentilem ad Deum trahere, & in unum congregare videbatur, ut ſeniores dixiſſe ſcribit Irenæus. Non abs re fuerit, ut piis quacunque ratione poſſumus ſatisfacere ſtudeamus, ſignum id & victoriæ & ſalutis, quo pacto pii veteres figurarint, adſcribere. Contus erat prælongus, cujus apex in ρ, græcæ literæ ſimilitudinem incurvabatur: indè paulò infra χ, Græca identidem litera ſuâ inſignis decuſſatione addicta erat, Chriſti nomen oſtentat. Inde qui crucis ſignum faceret bacillus tranſverſus, cui velum aut mappula ſolebat appendi vexilli loco. Hæc duo ſignificabant apud Græcos, quorum characteribus ſignata erant, CHRISTUS PASSUS & CRUCIFIXUS. Inde pro delubro pedamentoq; aliquo, vaſis alicujus forma, orbicularis, aut oris, aut aliis geſtaminibus caſtrenſi more altero ſuper alterum ſufflexis ſubjiciebantur, in hunc ſcilicet modulum. Quod ultimo loco ſubjicimus forma loculi eſt, in quem vexilla figebantur; Agite verò qui hoc ſignum ſequimini, & in ejus imperium juraſtis, ſalutem vobis atque victo-

riam

riam inde certissimam pollicemini. Non enim tumultuarium hoc, aut temerè concitatæ cujuspiam multitudinis fortuitum est signum, quod elementa porrò omnia, quod humana omnis natura, quod bruta, quâ licet, exprimere conantur. Dissecatur terra punctis quatuor, â quibus ductæ lineæ crucem figurant. Puncta, Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies. Sanctius in ea animal Homo, brachia cum precatur in crucem extendit, vel saltem pectus signat à fronte ad umbilicum, ut descensum à cœlo in terras nostri numinis indicet. Mox ab læva, â corde quippe ad dexteram papillam, (in dextra enim bonorum operum motus) crucem delineat. Per mare verò quæ volitant navigia, si optatum cursum arreptura sint, antennas malo in crucis effigiem applicant: quæque cœlum alites secant, passis alis crucem ostendit. Nos igitur faciem & pectus cruce signati, tutius & animosius unumquodque virtutis opus aggrediamur, fluxarum cogitationum inundationes transeamus incolumes, præpetique volatu supra cœlum attollamur, adminiculo signoque crucis omnia feliciter executuri, stratisque & superatis dolosissimi hostis insidiis, ejusque conatibus eversis, in Domini nostri

cruce tantum gloriati, trophæa, more veterum, victoriarumque triumphos ipsa cruce designata suspendamus.

XI. *Hominis simulachrum Palma.* Palma, in mysticis literis celebratissima, duplici de causâ hominis simulachrum esse putatur: primum quia fructum non fert sine coitu, sed replentur ejus rami gemmis masculeis, quasi semine quodam: deinde quia in superiore parte habet quasi cerebrum, quod Hebræi *Halulab*, Arabes verò *Chedar*, vel *Gemar* vocant, quo corrupto moritur arbor, sicut cerebro læso homo interit, quod quidem huic soli inter plantas contingit: tertiò quod comam in cacumine habeat, & ramos in manuum modum protensos, & fructus digitorum figuram præ se ferentes, unde dactyli, id est, digiti sunt appellati: pulpa quoque ipsorum fructuum caro nuncupatur, multum sanitati conferens, & vel ex vi quadam animali, vel ex Phœbea natura summæ nutritionis, adeò ut multi sancti patres vitam in solitudine agentes, eo solùm cibo contenti fuerint: quemadmodum & hodie quoque multi in Africa populi eo tantum fructu victitant.

CAP. III.

De Populo.

FAma eſt, Herculem Cerberum per Acherontem fluvium in lucem eduxiſſe, ut ſcribit enarrator Nicandri: Ἀχέρων δὲ ποταμὸς ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ Ποντικῇ, ἔνθα τὸν τοῦ ᾅδου κύνα Ἡρακλῆς ἐξήγαγε, καὶ ὁ λόφος Ἀκόνιτος λέγεται. *Acheron fluvius eſt Heracleæ Ponticæ, quâ Hercules Plutonis canem eduxit, atque collis Aconitos dicitur.* Hujus fluminis aquam inſuaviſſimam fuiſſe, ſicut etiam Cocyti, ſcripſit Pauſanias in Atticis, cujus alumna eſt alba Populus, ut Oleaſter Alphei, Populus nigra Eridani: quare cum ad Cerberum Hercules per eam portam acceſſiſſet, dicitur fuiſſe alba Populo coronatus, cum ob caliginem tamen inferorum facta ſit poſtea nigra illa corona, de quâ apud Padum defoſſa, nata eſt nigra Populus ut fabulantur. Qui ad aram maximam, Herculi ſacra faciebant, ſolâ lauro coronari ſoliti à quibuſdam traduntur. Qui tamen Virgilii auctoritate convincuntur, qui ita lib VIII. Æneid. cecinit.

Herculea bicolor cum populus umbra
Velavitque comas, foliiſque innexa pependit.
Populeis adſunt evincti tempora ramis.

Popu-

Vſus. Populus non habet alium uſum, niſi quod ſit commoda & tractabilis in ſculptura. Vt Vitruvius teſtis eſt lib. II. de Architecturâ.

CAP. VII.

De Cedro.

CEdrus ſacra eſt Eumenidibus ſive Noctis filiabus. Nam Eumenides fuiſſe Noctis filias teſtatur Lycophron in Caſſandra his verbis:

Ἧμος ξυναίμους πατρὸς αἱ νυκτὸς κόραι
Πρὸς αὐτοφόντην αἰνὸν ὥπλισαν μόρον.

Fratres ubi patris puellæ filiæ
Noctis, paraverunt graves in mutuas
Cædes.

Alii Noctis & Acherontis filias fuiſſe Eumenides crediderunt. At Orpheus in hymno quem ſcripſit in Eumenides, illas Plutonis, ſive Iovis terreſtris & Proſerpinæ filias dixit in his:

Κλῦτέ μου Εὐμενίδες μεγαλώνομοι εὔφρονι βουλῇ,
Ἁγναὶ θυγατέρες μεγάλοιο Διὸς χθονίοιο.
Φερσεφόνης τ' ἐρατῆς κούρης καλλιπλοκάμοιο.

Audite Eumenides me orantem mente benigna,

Ter-

Terrestris Iovis, & casta, & dignissima
proles
Infernæ Iunonis.

Hesiodus & in eo libro quem scripsit de origine Deorum, ê terra ex Saturni sanguine natas esse Erinnyas putavit, cum Iupiter patri pudenda abscidit, ac guttæ sanguinis in terram cecidissent, ut est in his:

Ὅσσαι γὰρ ῥαθάμιγγες ἀπέσσυθεν αἱμα-
τόεσσαι
Πάσας δέξατο γαῖα· περιπλομένων δ'
ἐνιαυτῶν
Γείνατ' Ἐριννῦς τε κρατερὰς, μεγάλους τε
Γίγαντας.

Tum quæ fluxerunt atro de sanguine guttæ,
Terra bibit cunctas: mox & labentibus annis
Edit Erinnyas hæc tristes, magnosque Gi-
gantes.

Quas Latini Furias appellavere, Græci Erinnyes, & Eumenides in primis dixere. Has & Plutoni deservire, prodidit antiquitas. hinc Virgilius:

Hæ Iovis ad solium, sævique in limine regis
Apparent, acuuntque metum mortalibus
ægris,
Si quando lethum horrificum, morbosque
deûm rex
Molitur meritis, aut bello territat urbes, &c.

Hisdem etiam veteres commotæ mentis affe-

affectus adumbrabant, proptereaque furoris deas existimabant. Semper verò virgines etiam proverbio dictæ, quod cum malefactorum ultrices sint, facilè corrumpi non possint, quin etiam pœnas de delinquentibus sumunt: Suidas author. Cicero pro Roscio Amerino: *Nolite putare, quemadmodum in fabulis sæpenumero videtis, eos qui aliquid impiè sceleratèque commiserint, agitari & perterreri Furiarum tædis ardentibus: sua quemque fraus, & suus terror maximè vexat.* Et paulo post: Hæ sunt impiis assiduæ domesticæque Furiæ, non ardentibus tædis, sicut in fabulis, Suetonius. de Nerone: *Sæpè confessus exagitari se materna specie, verberibus Furiarum, ac tædis ardentibus.* Sed omnis hac de re plana Tragœdia. Erinnyes quidem ideo sunt vocatæ, quasi, ἔρεις νῦς, hoc est, mentis lis. Eumenides verò per contrarium διὰ καὶ μένος, quasi non bona mens.

Mereri immortalitatem. Cedro dignum dicere solemus, quicquid judicare volumus immortalitatem mereri. Hujus arboris ea natura est, ut cariem non sentiat: quare oleum cedrinum, authore Vitruvio, Libros â tineis conservat. Illi folia non decidunt hujus oleo peruncta, nec ipsa quidem cariem sentiunt, aut tineam, ut ne clavum fixum teneat. Et quia materia æterna est, atque diu-

diuturnitatem in ſe habet, fiunt ex ea in templis lacunaria ut, teſtis eſt Iſidorus, & ſimulachra. Vide Plin. Lib.13. cap.5. & 13. Dioſco. Theophraſtus Lib. III. Ovid.Lib.1. Triſt.Elegia. 3.

Nec titulus minio, nec Cedro charta notatur.

Martialis:

Quæ cedro decorata purpuraque
Nigris pagina crevit umbilicis.

Gyraldus teſtatur Hiſt.Deor. Syntagmate XVII. etiam Iliacis temporibus morem fuiſſe, ut nec thure, nec coſto, ſed Cedri & citri fumo deos adolere ſolerent. *Fumus Cedri & Citri.*

Cedrus celſitudo gloriæ.

Cedri nomine celſitudo gloriæ in electis accipitur; ſicut & propheta teſtatur, dicens: *Iuſtus ut palma florebit: & ſicut Cedrus, quæ eſt in Libano, multiplicabitur.* Hyſſopus autem herba humilis eſt, ſaxo hærens: qua ſignatur humilitas Chriſti. Redemptor quippe noſter à Cedro uſque ad hyſſopum diſputavit: quia ab altera excellentia cæleſtis gloriæ, uſque ad carnis humilitatem deſcendendo pervenit. Siquidem & Cedri nomine, pravorum ſuperba elatio deſignatur, ſicut per Davidem dicitur: *Vox Domini confringentis*

tis Cedros. A Cedro itaque Christus usque ad hyssopum disputavit, quia ipse pravorum corda & humilium judicat. Super ligna autem disputavit, dum in cruce pependit. Tunc enim ê cedro, seculi arrogantiam inclinavit, quando eam usque ad hyssopi humilitatem, id est, usque ad crucis stultitiam ac contemptibilem fidem deduxit.

Christus usque ad hyssopum disputavit.

CAP. VIII.

De Larice.

Consecratio.

ETiamsi lubens voluerim de consecratione laricis mentionem facere; quandoquidem tamen nullos auctores libri mihi præbent, eorumque testimonia negant, coactus eam præterire ', de usu saltem aliquantulum narrare animum induxi. Certè miraculum naturæ est, laricem non solum ex succi amaritate vehementi à carie tineâque non noceri, verùm nec flammam recipere nec ardere per se, nisi ut saxum in fornace ad incoquendam calcem, lignis uratur aliis: nec flammam ideo sic quoque recipit, nec carbonem remittit, sed spatio longiore vix comburitur. quod fit nimia ignis & æris temperatura. Laricem autem non reddere carbones, veritati minimè consen-

sentaneum, quanquam Vitruvius de Castro Larigno à Cæsare oppugnato, & Palladius lib. XI. id affirmant; nam in fornacibus ardet, & in carbones vertitur, ferrariis officinis utilissima, Matthiolo & Dodonæo testibus. Vitruvius de Architectura lib. II. cap. IX. *Ea autem materia quemadmodum sit inventa, est causa agnoscere. Divus Cæsar cum exercitum habuisset circa alpes, impetravissetque municipiis præstare comeatus, ibique esset castellum munitum, quod vocabatur Larignum, tunc qui in eo fuerunt, naturali munitione confisi, noluerunt imperio parere. Itaque Imperator copias jussit admoveri. Erat autem ante ejus castelli portam turris ex hac materie alternis trabibus transversis, uti pyra, inter se composita altè, ut posset de summo sudibus & lapidibus accedentes repellere: tunc verò cum animadversum est, alia eos tela, præter sudes, non habere, neque posse longius à muro propter pondus jaculari, imperatum est fasciculos ex virgis alligatos & fasces ardentes ad eam munitionem accedentes mittere. Itaque celeriter milites congesserunt. Postquam flamma circa illam materiem virgis comprehendisset ad cælum sublata, effecit opinionem, uti videretur jam tota moles concidisse. Cum autem ea per se extincta esset & requieta, turrisque intacta apparuisset, admirans Cæsar, jussit extra telorum missionem eos circumuallari. Itaque*

Cæsaris exercitus circa alpes.

Turris intacta.

D timore

timore coacti oppidani cum se dedidissent, quaesitum est unde essent ea ligna, quae ab igne non laederentur: tunc ei demonstravere eas arbores, quarum in Italiae Alpibus, haud procul à Tridento sitae: juxta Benacum ac Padum fluvios maximae sunt copiae; ut refert Dodonaeus. *Et ideò id castellum Larignum, item materies larigna est appellata.*

CAP. IX.

De Aesculo.

Aesculus Herculi & Iovi sacra.

EPhorus scripsit lib. 2. Aesculus in sacris Herculis. Quae etiam â nonnullis Iovi adscribitur. Aesculus, ait Palladius in Novembri, *aedificiis & ridicis apta materies.* Sed cavendum memoravit Vitruvius in ruderatione commodè perficienda, *Ne commisceantur asses aesculini quernis.* Quod Palladius, libro I. cap. IX. ita expressit.

Axes quernae non debent cum aesculeis misceri.

Deinde ut axes quernae cum aesculeis non misceantur. Nam quercus humore concepto, cum se coeperit siccare, torquebitur, & rimas in pavimento facit, aesculus autem sine vitio durat. Sed si quercu suppetente aesculus desit, subtiliter quercus siccetur, & transversus atque directus duplex ponatur ordo tabularum, clavis frequentibus fixus.

CAP. X.

De Cupresso.

CYparissus autem dicitur, per synæresin, Cypressus: deinde, conversione y in u, Cupressus. Cyparissus Telephi filius fuit, amatus ab Apolline, vel, ut alii, â Sylvano. qui cum lassatus æstu, sub quadam arbore somnum caperet, subito strepitu excitatus, cervum, quem in deliciis habebat, feram credens, per ignorantiam, emisso telo occidisset: & fletu nimio & abstinentiâ cibi ac potus tabesceret, misericordia Deorum in arborem cupressum conversus est, aptam & consecratam lachrymis, & luctibus. Alii, hunc Cyparissum, Cretensem puerum pulcherrimum & castissimum fuisse: quem quidam ab Apolline, nonnulli Zephyro amatum volunt: qui cum castitatem suam incorruptam tenere cuperet, relictâ Cretâ, ad Orontem fluvium & montem Cassum dicitur pervenisse, atque in Cypressum arborem commutatus: quæ arbor ideo mortuis consecratur, quod semel cæsa nescit renasci. Virg. lib. II. Æneidos.

Cupressus derivatio.

Et urbe egressis tumulus, templumque vetustum
Desertæ Cereris, juxtaque antiqua cupressus,

Cypressus mortuis consecrata.

Relligione patrum multos seruata per annos.

Mos Romanus de comburendis ramis Cupreßi.

Virgilius ponit Cupressum, quæ est sacra Diti; & funebri signo ad domos ponitur. Nam moris Romani fuit ramum cupressi domui funestæ præponi, ne quis Pontifex per ignorantiam ingressus pollueretur. Hinc Horatius in Oda XIV.

— neque harum, quas colis, arborum,
Te præter invisas cupressos,
Vlla brevem dominum sequetur.

Cupressus inferis.

Cupressus etiam inferis sacra est: quia cæsa nunquam revirescit. Virg. lib. VI. Æneidos.

Ingentem struxere pyram: cum frondibus atris
Intexunt latera, & ferales antè cupressos
Constituunt decorantque super fulgentibus armis.

Cupreßi usus in pyras.

Adhibetur Cupressus ad funera: vel quòd cæsa non repululat: quod bis ante dixi; vel quod per eam funesta ostenditur domus; sicut lætam frondes indicant festæ. Varro tamen dicit, pyras ideò Cupresso circumdari, propter gravem ustrinæ odorem: Plinius propterea eam arborem Diti sacram esse scribit. Et ut sæpiùs dictum, funebri signo ad domos posita. Silius lib. 10.

At ferale decus mœstas ad busta cupressos,
Funereas tum deinde pyras certamine texunt.

Et

Et Claudianus. lib. 2. de raptu Proserp.

— tumulos tectura cupressus.

Sed cupresso non utebatur popularitas. Lucanus.

Et non plebeios luctus testata cupressus.

Cupressus etiam proverbialiter utitur, nempè simulare cupressum. Hinc Horatius in arte poëtica. *Simulare cupressum.*

Et fortaßè cupressum
Scis simulare quid hoc, si fractis enatat expes
Navibus, ære dato?

Acron proverbium esse admonet, ortum ab imperito quopiam pictore, qui præter cupressum nihil noverat pingere. A quo cum naufragus quidam petiisset, ut vultum suum exprimeret, ac naufragium suum depingeret, interrogavit ille num ex cupresso vellet aliquid adiici. Res ea primum in jocum, deinde etiam in adagionem abiit. Concinnè usurpabitur in eos, qui quod didicerunt, id ubique intempestiviter inculcant, cum ad rem nihil attineat.

CAP. XI.

De Ficu.

FIcus, mortalibus elegantioris vitæ magistra fuit, vel hoc argumento,

quod locum ubi primum arbor hæc reperta est, sacram ficum Athenienses vocaverunt, ipsiusque fructum ἡγητηρίαν, id est vnctioris ac cultioris vitæ ducem, quòd antè mitiores cibos omnes inventus fuerit. Ficuum genera plura. Atticum memoratum ab Antiphane in Homonymis. Laudans enim agrum Atticum, inquit:

Qualia fert, ô Hipponice, ista regio,
Excellentiora quàm vniversus orbis, mel,
Panem, ficus. Ficus enim, ita me amet Iupiter,
Abundè gignit.

Ister in Atticis prodidit, vetitum fuisse caricas exportare in Attica nascentes, his indigenæ ut soli fruerentur. Cum verò multi furtim avehere deprehenderentur, delatores qui apud judices illos accusarent, vocatos principiò fuisse Sycophantas. Alexis in Poëta:

Sycophantæ nomen immeritò
Viris improbis est tributum.
Nam qui foret bonus, & urbanus, is debuit
Indicatis ficubus mores approbare suos.
Nunc autem flagitiosos cum sic nominent,
Dubitare id cogit, cur ita factum sit.

Philomnestus libro de Sminthiis Rhodiis scripsit Sycophantam inde nuncupatum fuisse, quòd illis temporibus è ficuum

cuum mercatura, vini, olei, tributa colligerentur, ac portaria, & mulctarentur qui ea non solvissent, è quibus in administratione reipublicæ sumptus fieret: itaque coactores qui exigerent, & eorum proventum suis rationibus ostenderent, ut credibile est, appellatos fuisse Sycophantas, ad idque munus delectos fuisse cives spectatissimos, atque optimæ fidei. Laconicæ ficus meminit Aristophanes in Agricolis his verbis:

Ficus omnes ego seram, præter Laconicas.
Infestæ namque sunt illæ, ac tyrannicæ:
Nec enim pusillæ ferent, si animosè plebem
Odio non prosequeremur.

Ficum scilicet eam pusillam vocat poëta, quòd exigua & humilis planta sit. Alexis in Olynthio, cum Phrygiæ ficus mentionem facit, ait:

Et divinus cibus, à matre data mihi delitia,
Carica ficus.

Ficus à Phytalo primùm inventa, nam ajunt ab eo Cererem hospitio acceptam, eique fici stirpe donata gratiam relatam. id versus testantur in Phytali sepulchro incisi:

Hinc Cererem tectis Phytalus susceperat heros,
Cui primùm sacri largita est semina pomi,
Quam mortale genus ficum vocat. illius ergò

Muneris, æterno hic Phytali gens floret honore.

Ficus Mercurialis cur dicitur.

Σῦκον ἐφ' ἑρμῇ, id est ficum Mercurio. De prompto, & quibuslibet exposito beneficio dicebatur. Nam antiquus mos erat, sicubi ficus repertus fuisset, eum veluti Mercurio sacrum suspendere. Liberum autem erat tollere ficum Mercurialem, cuicunque libitum fuisset: vel quòd is Deus furibus favere creditus est, vel juxta parœmiam illam κοινὸς ἑρμῆς, communis Mercurius. Huc allusit Persius cum ait:

Inque luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto solvere salivam Mercurialem?

Vnde proverbium; ficum cupit. Σῦκον αἰτεῖ: id est, ficum petit. In eum dicebatur, qui commoditatis alicujus gratia blandiebatur. Inde natum tradunt, quòd olim Athenienses agricolis blandiri soleant, ut ab illis ficos præcoquas acciperent, in proverbium verterunt, ut commodi adulantem, ficos petere dicerent. Aristophanes in vespis:

Σὺ δὲ νῦν σῦκα μ' αἰτεῖς.

id est.

Tu verò nunc ficos à me petis.

[Ἀδελφίζειν]

Ἀδελφίζειν dicuntur, qui vocabulis adoptivis

ptivis alicui blandiuntur. quod hodieque apud Italos vulgatiſſimum eſt, ut quibus blandiunt fraterculos appellent. Dictum eſt autem ἀδελφίζειν καὶ μακαρίζειν. Horatius in Satyris.

— Frater, pater, adde.
Vt cuique eſt ætas, ita quemque facetus adopta:

Rurſus alibi:

— Pater audiſti coram, nec verbo parcius abſens.

Hujus exemplum eſt apud Ariſtophanem in Equitibus. Item apud Plautum, cum alias, tum in Pſeudolo. Sic amans herus blanditur ſervo ſuo:

Dic utrum patrem an matrem te reſalutem Pſeudole.

Ab eruditis agitatur quæſtio, qui fiat, ut ficus arbor amariſſima fructum producat prædulcem, ac pinguedinis multæ: adeò, ut Ananius jambographus etiam σῦκα τοῦ χρυσοῦ χρέσσω, id eſt, auro pronuntiarit eſſe ficos meliores. Accidit admirationi, quod inter frugiferas arbores ficus modò eſt ἀνάνθεος, id eſt citra flores. Quòd verò nec de cœlo tangitur, id utique amaritudini acceptum referri oportet. Id genus quippe non attingunt fulmina, quod Vitulus comprobat mari-

nus, atque hyæna. Ratio autem propositæ ambiguitatis illa esse nonnullis videtur, quòd arboris dulcedo, quantacunque sit, in fructum secernatur: proinde, quicquid reliquum fiat in ligno ſucci, in amaritudinem degenerare.

CAP. XII.

De Fraxino.

Diligentia in lignis.

NOn parva erat apud Antiquos diligentia in eligendis lignis, quæ convenirent singulis sacrorum generibus: quoniam non ex quibusvis lignis ignis accendebatur, sed ex lignis in legibus nominatis. Sic in sacris Martis nulla ligna, nisi fraxinorum urebantur. Fraxinus vocari fertur, quod magis in asperis locis montanisque fragis nascatur. Hinc per derivationem fraxinus, sicut à monte montanus. De quo Ovidius, *Et fraxinus utilis hastis.* Vitruvius lib. II. *Fraxinus habet humores, nimiumque aëris & ignis, terreni temperata mixtione, propter humoris abundantiam, non habet rigorem, sed celeriter pandat, simul autem vetustate est arida facta, aut in agro perfecta, qui inest ei liquor stanti, emoritur, fitque durior & in commissuris & in coagmentationibus ab lentitudine firmas recipit catenationes.*

Fraxinus sacra Marti.

CAP. XIII.

De Ilice.

ILex Iovi ſacra. Arbor de ampliſſimis, ut robur, materie ſpiſſa & robuſta, ſed quæ frangatur ac diſſiliat ſponte ſua: ob id Pericles Bœotios ilicibus dixit eſſe ſimiles, ut eſt apud Ariſtotelem, quoniam ipſi ſe conficerent inteſtinis diſcordiis. Notatu quoque dignus locus Suetonii in vita Octavii Auguſti, cap. XCII. *Apud inſulam Capreas veterrimæ Ilicis demiſſos jam ad terram, languentes ramos convaluiſſe adventu ſuo adeò lætatus eſt, ut eas cum Republ. Neapolitanorum permutaverit.* Inſtar etenim lætiſſimi ominis id habuit Auguſtus; quemadmodum aliis olim fuit inter triſtia omina cornicem ex ilice argutantem audire; juxtà vulgare illud: *Conſecratio.*

Sæpe ſiniſtra cavâ prædixit ab Ilice cornix.

CAP. XIV.

De Oleaſtro.

TErra initio fuit aquis adobruta, emerſitque primùm Attica: cujus amore ducti Neptunus & Minerva de civitatis conſtituendæ nomine litem intenderunt. Ideò Iovi complacitum, ejus eſſe urbis pontificium, qui pulcherrimum excogitaſſet munus, tunc portubus & na-

vibus

vibus ab Neptuno urbem excultam, Minerva oleam producente in Acropoli: quo argumento evasit superiorem. Vnde institutum oleastro coronare. Hercules, ut qui fratrum suorum natu maximus erat, cursus certamen reliquis suis fratribus per ludum proposuit, victoremque oleastri coronâ donavit. Magnam verò illos oleastri copiam habuisse: siquidem sua etiam cubilia ejus arboris viridi fronde substernebant. stirpem quidem eam fuisse ex Hyperboreis ab Hercule primùm ad Græcos deportatam Pindarus dicit. ΟΛΥΜΠ. Γ.

Herculis cursus certamen.

Vsus Oleastri in Coronis.

Hyperborii sunt gentes supra aquilones.

Consecratio.

Apollini Deo sacer etiam fuit Oleaster, qui juxta oleam & palmam natus sit, ut quidam putarunt. Quidam verò opinantur, quòd illa planta solem maximè amet, cum in locis frigidis non nascatur. Quòd illi sacer sit, ita Theocritus ait. in Herc. Leonicida:

χλωρή τ' ἀγριέλαιος Ἀπόλλωνος νομίοιο,
Ἱερὸν ἁγνὸν ξεῖνε, τελειοτάτοιο θεοῖο.
Atque virens oleaster Apollinis ipse sacratus,
Ac purus, coma sacra Deo frondescit adulto.

Oleaster sacer Fauno.

Scripsit Maro lib. XII. Æneidos.

Fortè sacer Fauni foliis oleaster amaris
Hic steterat, nautis olim venerabile lignum,
Servati ex undis ubi figere dona solebant
Laurenti divo, & votas suspendere vestes.

Id

Id Virgilius non temerè ſcripſit, ſed ex ritu priſcæ ſuperſtitionis: præcipuè Græcorum, qui ante fana in oleaſtris ſuſpendere dona ſolebant & affigere. Illius enim arboris vivacitas tanta eſt, ut ſi multis configatur clavis, nihil tamen lædatur. Ariſtophanes in Pluto,

Ὥσπερ κοτίνῳ προσπατταλεύσω τουτωί. *Oleaſtri vivacitas.*

Id eſt, ceu oleaſtro adfigam iſti.

CAP. XV.

De Pinu.

FAunus antiquiſſimus omnium regum in Latio fuit, qui Aboriginibus imperavit, homines more ferarum viventes in mitiorem vitam redegit, lucos ſacravit, locis & urbibus nomina dedit, ædificia erexit, templa ędificavit: quę ideò à Fauno fana dicuntur quòd pontifices ſacrificando illic fantur. Fama eſt hunc Faunum Satyrorum & Faunorum patrem, ſororem habuiſſe Faunam, vel ut alii maluerunt, Fatuã, vaticinatricem: ab eâ vates, fatuarii dicuntur. Hæc traditur mulierum caſtiſſima: ideò eam Romani Bonam Deam appellavere. Habuit filium Sterculinum: qui primus agrorum ſtercorationem invenit, & idcirco inter Deos fuit relatus. Coronabantur hi pineis ramis, quòd illa arbor *Pinus ſacra Fauno.*

arbor grata sibi esse putaretur. ut testatur Ovid. in Oenone.

Cornigerum caput pinu præcinctus acuta
Faunus in immensis, qua tumet Ida, jugis.

Pinus Pani. Pinum quoque arborem Pani attribuit Constantinus in lib. XI. Geoponicôn, ubi & fabulam exequitur Pitys puellæ, in hanc arborem mutatæ: aliter licet Phurnutus tradat. Verba Constantini. *Pinus puella prius erat, & mutationem naturæ exactè duplicis assumpsit. Amabat enim puellam Pan. Amabat eandem etiam Boreas. Quum autem puellam alliceret, ipsa Panis amore magis afficiebatur, & ob hanc rem Boreas æmulatione motus, puellam in petras impulit, ac neci tradidit. Terra porrò miserta cladem, plantam puellæ cognominem reddidit ac produxit. Et permutata vita erga eosdem plures affectus servat, & Pana quidem germine suo coronat. Flet autem & lamentatur arbor, ubi Boream afflantem percipit.*

Pinus magnæ matri sacra. Hermesianax elegorum scriptor Atten Calai Phrygis filium ad suscipiendam sobolem inutilem factum ab ipsa Dea scripsit: qui cum adolevisset, magnæ matris ceremonias in Lydia monstravit. Quare tanto in honore fuisse apud Deam dicitur, ut, Iupiter illud graviter ferens, immanem aprum in segetes Lydorum immiserit, à quo & alii Lydorum complures,

plures, & ipse Attes fuerit interemptus. Fama est præterea Atten in arborem Pinum ab ipsa Dea conversum fuisse, quare pinus matri Deûm fuit consecrata.

Pinea silva mihi multos dilecta per annos. Apud Maronem Lib. IX. dicit mater deûm. In Ida autem monte, ubi sanctissimè colebatur, pinus abundabat, & ei pineus lucus sacer erat: Claudianus lib. I. de raptu Proserp. *Pinus matri Deûm.*

— densis quam pinus obumbrat
Frondibus, & nulla lucos agitante procella.

Ac pinus arbor erat deûm matri dicata, ut Ovidius ait, lib. X. Metamorph.

— Cybeius Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.

Pinea nux apud Martialem: *Poma sumus Cybeles.* ea primùm in agro Milesio Cariæ visa est; & inde Pityussæ nomen Mileto datum. Nam pitys Græcè pinus appellatur. è cujus ramis in pervigilio Cereris lectisternia Milesii constituerunt. inq; omnibus deæ sacris apud eos: verbenarum usum pinus exhibebat ad ostentandam generis vetustatem. Quod in symposiaco scribit Didymus. Alii noctibus initiorum coniza solum sternebant: quòd ejus herbæ vis est ut venerem comprimat. Vt Nicandri scripsit interptes. Apollodorus lib. III. de diis ait. *Ideæ matri* *Pinus in agro Milesio.*

quercum

quercum dicatam quæ prima tectum mortalibus & victum ſuppeditarit. Idam Pinetis confertam Virgilius indicat, qui multo carmine celebrat Æneæ naves ex Idæa pinu conſtructas. in gratiam Cybeles ab incendio ſervatas Nereidibus acceſſiſſe. Statius,

Pergama pinifera multum felicior Ida.

CAP. XVI.

De Platano.

PLatanus à latitudine foliorum dicta, vel quòd ipſa arbor patula ſit & ampla. Nam πλατὺς Græci latum vocant. Sed quod ad conſecrationem attinet, platanus fuit Genio dicata. Et porrò ejus uſum Martialis indicat Epigramm. lib. III. ajens, de villa Fauſtini, ad Baſſam.

Consecratio.

Baiana noſtri villa, Baſſa, Fauſtini
Non otioſis ordinata myrtetis,
Viduataque platano, &c. id eſt, ſterili ſine fructu.

Vſus in hortis. Platani erant in uſu apud Romanos, vel in villa, vel in hortis urbanis, ad umbras inambulationum, quem uſum docuerunt Athenæ. Illic enim primùm viſæ ſunt platani, XXXVII. cubitorum umbris luxuriantes in philoſophorum otio. Propterea Iuvenalis cum de recitatione poëmatum loqueretur ait:

Platani primùm viſæ ſunt Athenis.

Fron-

Frontanis platani, convulsaque marmora
clamant:

Quoniam, ut supra dictum est, earum arborum umbræ ad otium literarum primùm sunt inventæ. Hinc Propertius lib. II. in eundem modum:

Porticus aulæis nobilis Attalicis,
Et creber pariter platanis surgentibus ordo.

Platanus arbor est peregrina, umbræ tantum gratia expetita: quæ arbores in tantum venerant honorem, & in tantis fuere delitiis, ut mero nutrirentur. auctor Plinius lib. XII. cap. I. Scripsit Macrobius Saturnali. lib. 2. cap. X. *Hortensium platanos suas vino irrigare consuevisse.* Ejusque sublata umbra multoties mensas appararent. Hinc Virg. lib. IV. Georgic.

Atque ministrantem Platanum potantibus
umbram.

Munimentum ab insidiis atque veneficiis.

MVnimentum ab insidiis atque veneficiis, per Ciconiam platani folium gestantem significari: ea siquidem hujusmodi folio nidis imposito, editis ovis ea ab injuria noctuarum defendit. Compertum enim est, si noctua ea contigerit, fascinari: incubationem quippe omnem, ac si ova essent subventanea, irrita fieri, *Ciconia gestans folium platani.*

quod observavit Ælianus. Novit verò Ciconia amuletum id, ut eò non accedat Noctua, ubi platani folium fuerit.

CAP. XVII.

De Smilace.

Proserpina Cereris filia.

VTebantur in Sicilia in sacrificiis Cereris non floreis quidem coronis, neque in aliis ejus sacrificiis, quia ob memoriam raptæ filiæ colligentis flores, illi fuerunt vetiti. At myrteis coronis, & è Smilace utebantur, ut ait enarrator Sophoclis. Et Smilax Baccho quqoue sacra est.

CAP. XVIII.

De Tilia.

In Scythia apes.

PLinius duo genera tiliæ comprobat; *In tilia, inquit, mas & fœmina differunt omni modo. Namque & materies maris dura, rufiorque ac nodosa, & odoratior. Cortex quoque Crassior, ac detractus inflexibilis. Nec semen fert aut florem, ut fœmina, quæ crassior arbore, materie candida præcellensque est. Mirum in hac arbore, fructum à nullo animalium attingi: foliorum corticisque succum esse dulcem.* Sed tilia tamen in tota Scythia alimentum apibus præbet.

CAP. XIX.

De Loto.

LOtus arbor præcipua Libyæ, cujus floris ſuavitate homines rerum omnium oblivisci dicuntur: unde Lotophagi populi, qui eâ præſertim abundant, ut Homerus, Plinius, & Strabo, cujus verba jam ſequuntur, ſcribunt. *Menınx inſula Lotophagorum terra putatur, & ibi ſigna quædam extant, ut Vlyſſis ara, & fructus ipſe. Nam lotos arbor crebra in ea eſt fructu ſuaviſſimo, plura etiam in ea oppida ſunt; ſed unum eodem nomine quo inſula.* Herodotus in Melpomene: *Lotophagi è ſolo loti fructu victitant: qui fructus eſt inſtar fructus lentiſci, ſuavitate aſſimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu lotophagi vinum conficiunt.* Propter autem floris hujus arboris ſuavitatem, homines redduntur immemores omnium rerum. Hinc etiam proverbium ortum, Λωτοῦ ἔφαγες, id eſt, lotum guſtaſti. De iis dicitur, qui diutiùs in peregrinis regionibus hærerent, veluti obliti reditus. Neque inconcinnè dixeris in eos, qui ſimulatque ſemel voluptatem inhoneſtam guſtarint, ad priſtina ſtudia revocari non queunt. Sumptum à fabula Lotophagorum: de quibus meminit Homerus Odyſſ. lib. IX. narrans quemadmodum Vlyſſis ſocii,

Libya.

Inſula Meninx.

Lib. IV.

Peregrinæ regiones.

Vlyſſis ſocii.

gustatâ apud lotophagos populos herba loto, redire ad navem noluerint, nisi verberibus adacti:

— Ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ᾽ ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκ ἔτ᾽ ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ᾽ αὐτοῦ βούλοντο μετ᾽ ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι.

id est,

Verum illis lotum degustandum exhibuere.
Ast horum quisquis loti gustarat amicum
Et suavem fructum, neq; nuncia protinus illi
Ulla remittere cura, nec ipse redire studebat.
Verùm inibi cum Lotophagis remanere volebant
Obliti reditus, capturi germina loti.

Est autem lotus (quam eandem celtim dici docet Dioscorides lib. 1.) arbor, de quâ Plinius lib. 13. *Tam dulcis ibi cibus, ut* Cap. 17. *nomen etiam genti terraque dederit. nimis hospitali, advenarum oblivione patria.* Est & herba ejusdem nominis gratissima & ipsa palato, de quâ permulta Theophrastus lib. De plantis IV. cap. IX.

Antinoi meminit Callixenus Rhodius natione, in suis libris de Alexandriâ, his verbis:

verbis: Quandoquidem eſt injecta de Alexandria mentio, ſcio in ea pulchra civitate coronam quandam textam è loto ibi naſcente, vocari Antinoiam. In paludibus lotus gignitur æſtatis tempore: floris duplex color: alter ſimilis roſæ maſculinæ: ex hoc nectuntur coronæ, quas propriè vocant Antinoias: alterius cyaneus color eſt, è quo lotina fit corona. Pancrates quiſpiam indigena poëta Adriano Imperatori cum eſſet Alexandriæ, velut oſtentum ingens, ac miraculum, ſpectandum præbuit lotum roſeum, & Antinoium vocandum eſſe dixit, illumque terra procreatum, perfuſa cruore Mauri leonis, quem in Libya Alexandriæ finitima, dum venaretur, Adrianus proſtraverat beluam ingentem, quæ diu Libyam ita vaſtaverat, ut ejus magna pars eſſet deſerta. Delectatus Imperator hominis inventione, quam novam excogitarat, annonam ex reditibus ei largitus eſt. Cratinus comicus in Vlyſſibus, lotum στεφανώματος, vocant Athenienſes. Pancrates in poëmate non invenuſtè ſcripſit:

Antinoia corona.

Inventio Imperatori placet.

Serpyllum criſpum, album lilium, atque hyacinthum
Purpureum, flavi chelidonii folia:
Et roſam, vernis Zephyris hiſcentem:
Nondum florem Antinoi cognominem tellus ediderat.

CAP. XX.

De Moro.

QVid de Moro arbore ſcribant veteres medici non dicam, ſed tantummodo hiſtoriam ſive Poëticam fabulam quam Ovidius deſcribit, narrans quæ ſub ea arbore Thiſbi contigerunt, memoraturus ſum. Pyramus & Thiſbe tam forma quàm ætate pares, cum Babyloniæ, quam Semiramis regina muro cinxerat, contiguis habitarent ædibus, per rimam parietis ſæpè colloquentes, amoris fundamenta jecerunt. Tandem etiam inter ſe pacti ſunt, ut matutino tempore ad monumentum Nini regis ſub arbòre moro convenirent. Cum autem ſub lucem celeriùs Thiſbe ad conſtitutum ſe reciperet locum, conſpectu leænæ exterrita, abjecto amictu, in ſylvam refugit. At fera à recenti præda ad fontem vicinum decurrens, veſtem virginis relictam ore cruento laceravit. Poſt Thiſbes abitum, Pyramus ad locum deſtinatum aliquantò ſeriùs cum veniſſet, amictum ſanguine conſperſum reperit. Exiſtimans igitur eam à fera devoratam, ſibimet ipſi ſuo gladio mortem conſciſcit. Deinde Thiſbe depoſito metu, ad eundem reverſa locum, cum videret ſe necis cauſam adoleſcenti

Amoris fundamenta.

Thisbes abitus.

lescenti præbuisse, ne diutiùs in mœrore sola existeret, eodem ferro se transfixit: quorum cruore morus aspersa albos suos fructus in sanguineum convertit colorem.

CAP. XXI.

De Lentisco.

HÆc arbor perpetuò viret: terque in anno fructus profert, & triplici fructu tria arandi tempora demonstrat. Quod Ciceronis sententia cujus verba subsignabo, testantur. *Arandi tempora.*

Iam verò semper viridis, semperque gravata
Lentiscus, triplici solita est grandescere fœtu:
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.

Lentiscum mandere, Σχῖνον διατρώγειν, Græco proverbio dicuntur ii, qui nimio comendi corporis studio superfluunt: nam ex lentisco dentifricium fieri consuevit. Is est pulvisculus quidam candidandis dentibus comparatus. Fiebant & dentiscalpia ex lentisco: hoc est, cuspides quædam purgandis dentibus accommodatæ. Martialis in Apophoretis: *Usus.*

Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna levare potest.

Quin & Dioscorides libro primo indicat, lentisci succum ex quâ decoctæ figere

vacillantes dentes, si eo colluantur: tum & cuspides hinc factas si affricentur, utiles esse dentibus abstergendis. Hujusmodi igitur quibus dentiscalpium semper in ore est, lentiscum arrodere dicuntur, & σχινοτρῶγες, id est, lantisci arrosores appellantur. Nam dentium cura olim ut delicatis probro dabatur: & Apuleio inter reliqua crimina objectum est, quòd dentifricium parasset.

Dentiscalpium instrumentum erat, quo dentes scalpebantur. Et id ex lentisco fiebet frutice.

CAP. XXII.

De Cornu.

CORnus arbor est habens ramos, duritie & rigiditate similes. fructum circa solstitia ferens, primò candidum, postea sanguineum. Quod autem porrò ad usum ejus pertinet, apta habita est in hastis conficiendis. Virgilius Lib. 2. Georgicorum.

——— *& bona bello*
Cornus.

Idem auctor lib. IX. Æneidos.

Conjecto sternit jaculo, volat itala cornus.

Id est, telum ex corno factum.

CAP. XXIII.

De Pyro.

VRbana Pyrus arbor est Malo procerior: ramis non in latitudine effusis, sed

ſed altum petentibus: caudex ſubinde craſſius: ligni materies admodum tractabilis, ad typos, ex ea ſculpendos valdè accommoda. De Pyris, τῶ ἀπίων, jam loquar, quandoquidem ab illis Peloponneſum Apiam cognominarunt, quoniam, ut Iſter in Argolicis, in ea regione frequentiſſima eſt illa planta. *Vſus.*

Conviviis apponi ſolita pyra cum aqua, oſtendit ſic Alexis in Brutia:

A. *Vidiſtis aliquando*
Eſurientibus pyra hominibus appoſita
Cum aqua multa? B. *Sæpè hercule, quid ita?*
A. *Nonne ſemper quiſquis ſelegit, ac capit,*
Ex iis quæ adventant, quod maturum eſt maximè?
B. *Scilicet.*

Pyra quidem non ſunt Amamalides, ut quidam arbitrantur, ſed alterum genus fructus ſuavioris, abſque nucleo. Ariſtomenes in Baccho: *Amamalides.*

An neſcis, inquit, *in Chio generari Amamalidas?*

A pyris has diſcrepare, & ſuaviores eſſe, Æſchylides libro Georgicorum monſtrat, cum de inſula Ceo loquitur, quam ait optima pyra educare, & quas in Ionia vocant Amamalidas, carentes nucleo, grati ſaporis, dulces. Aethius libro quinto. De limitibus Samiorum, ſi modò

verè illius hoc eſt opus. Omomelidas ipſas nominat. Pamphilus libro de linguis & nominibus, Epimelidas pyri genus eſſe tradit Antiphon in libris de Agricultura, Phocidas quoque inter pyrorum genera recenſet.

CAP. XXIV.

De Ceraſo.

Arbor nota, à Ceraſunte Ponti civitate ſic dicta. quam quum Lucullus deleviſſet, inde illam Romam tranſtulit, & à civitate ceraſum appellavit. Arbor ceraſus dicitur, fructus ceraſum.

CAP. XXV.

De Buxo.

Buxus pro tibia phrygia.

Buxus ex avulſionibus plantatur, & clavis, & ramis, depoſitis in plantario poſt Idus Novemb. Gaudet autem humidis locis ſemper viride exiſtens. Ex Buxo etiam fiebant tibiæ, ut ſcribit Virgilius lib. IX. Æneid.

Tympana vos buxuſque vocat Berecynthia matris
Idææ:

Non abs re, cum vellet ſignificare tibiam Phrygiam, buxum poſuit, ſed materiam tibiæ Phrygiæ propriam nominavit. Nam ut Afrorum tibiæ è loto erant: ſic Phry-

gum

gum è buxo. Pollux de tibiarum genere loquens, ἔλυμ@, inquit, τὴν μὲν ὕλην πύξιν@, τὸ δὲ εὕρημα Φρυγῶν.

CAP. XXVI.

De Olea.

OLeam & alias adhuc plures arbores ſemper virere pinguedo & calor faciunt. teſte Plutar. Sympoſiacῶn l. 3. Iupiter coronabatur interdum quercu, aut olea. Vnde etiam factum ut invicem inter ſe hæ arbores inimicitias exercere dicantur. Plurnutus, olivâ tantum Iovem coronari ait, quòd ea ſit ſemper virens, id eſt, ἀειθαλὴς: & pinguis & multæ utilitatis, id eſt, πολύχρηστ@, & glauci coloris & cœleſtis ſimilitudinem habere videatur. Olea ſanè etiam Minervæ attribuitur, propterea quòd ſemper viret. Sunt etiam qui huic deæ oleæ ſertum aſſignent, quòd hæc arbor pacis ſit ſymbolum. Nam & ideo arma inferri dicuntur, ut poſtea in pace vivatur ſcribit Plinius: Athenis quoque, inquit, olea durare traditur in certamine edito à Minerva, de quo ipſius & Neptuni certamine non modò Muſæ & Græcæ & Latinæ, ſed & utraque hiſtoria, plurima prodidere. Certè illud Pauſanias tradit, oleam arſiſſe, cum Medorum incendio urbs Athenarum

Conſecratio.

Olea ſacra Minervæ.

narum conflagravit: & exustam, eodem die in duorum cubitorum proceritatem germinasse.

Testatur Herodotus in Terpsichore, quibusdam temporibus apud neminem, nisi apud Athenienses oliva inveniebatur. Atque cum Epidaurii ex oraculo Apollinis Delphici statuas erigere Damiæ & Auxisiæ juberentur, percunctati sunt,
Damia & Auxisia. æreasne an lapideas erigerent. Cum respondisset Pythia, ex Oliva domestica, ad Athenienses confugerunt. ἐδέοντο οὖν οἱ Ἐπιδαύριοι Ἀθηναίους ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέεσθαι, ἱρωτάτας δὴ κείνας νομίζοντες εἶναι. λέγεται δὲ ὡς ἐλαῖαι ἔσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἢ Ἀθήνῃσι. *Rogarunt igitur Athenienses Epidaurii, ut sibi olivam cædere permitterent, cum maximè sacras illas arbitrarentur. Fertur enim quod per id tempus nullibi, nisi apud Athenienses, erant olivæ.* Quare etiam annua sacrificia mittere Athenas pro cæsis olivis Epidaurii pepigerunt. Cum verò olivæ fructus ad omnes artes sit accommodatus, oleum scilicet, omnes denique artes Minerva invenisse creditur. Oleam autem etiam magnæ existimationis apud ovantes fuisse, Plinius testis est lib. XV. Histor. Nat. his se-
Majestas Romana. quentibus verbis: *Oleæ honorem Romana majestas magnum præbuit, turmas equitum Idibus*

Idibus Iulii ex ea coronando: item minoribus triumphis ovantes. Athenæ quoque victores olea coronant, Græci verò Oleastro Olympiæ. Tibullus lib.2.

Cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras,
Vinctaque post olea candida turba comas.

Hoc synecdochicωs intelligendum: Olea est arbor Palladis, pacem significans: & illius imbecillitatem à quo præfertur. Græci ἔλαιον dicunt & Oleum. ἔλεον enim est misericordia, unde Olea.

Oliva Sterilis.

OLivam sterilem Pharisæos, & Sadducæos, si quis dicet, non errabit: qui justitiæ nomine sese efferentes, ab hujus fructibus erant inopes. Quòd autem Oliva in similitudinem justorum adducatur, ipse David testis est: in Psal.51. *Ego autem sicut Oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordiam Dei in æternum.* *Iustitia nomen.*

Agricultura.

SUnt qui Oleæ ramusculum in Mercurii manu propter agriculturæ studium poni dicant, cum ipse mitium & fructiferarum arborum sospitator habeatur: eum honorem Olivæ potiùs quàm alteri cuipiam arbori habitum, ut pro Agricolatione poneretur, quia longè plures utili- *Oleæ ramus Mercurio sacer.*

utilitates ex Olea desumuntur, quàm ex quavis alia fructiferarum arborum. Neque tamen desunt, qui rem ad pacis significatum deferant. quòd ille rerum internuncius pacem feratur conciliare. Operæ pretium verò est videre monumenta, in quibus olea insigne pacis ubique prætenditur. Nam in Hadriani numo quodam simulachrum habetur flexo genu, quod dexteram ipsi Hadriano stanti porrigit, lævâ oleæ ramum humero demissum tenet: inscriptio, RESTITVTORI HISPANIÆ. In alio Imperatoris ejusdem provincia eadem humi sedens lævo cubito lapidum tumulo innititur, dexterâ ramum oleæ habet: inscriptio, HISPANIA. quo ex argumento pacata quietaque provincia subintelligitur. In ejusdem alio signum est cum olea in læva, cum genio in dextera, quod fortè refertur ad augurium ex Oliva, forte sibi oblatum, unde aspirare cœpit ad imperium, sortibus Virgilianis fretus, cum ei versus illi obvenissent:

Hadriani numus.

Augurium ex oliva.

Quis procul ille autem ramis insignis olivæ
Sacra ferens? nosco crines, incanaque menta
Regis Romani, primus qui legibus urbem
Fundabit, Curibus parvis, & paupere terra
Missus in imperium magnum.

Quibus quidem ramis olivæ insignem

Maro fingit Numum ab Anchiſe præcognitum, cui ob juſtitiam & integritatem nemo unquam bellum intulit, ipſe ultrò pacem ſemper fovit. Quocirca Hadrianus imperio potitus æquæ pacis ſtudioſus fuit: expeditiones enim ſub eo graves nullæ fuerunt, bella etiam ſilentio penè tranſacta. In numo verò Severi Pii Aug. togatum eſt ſimulachrum cum oleæ ramo, cujus inſcriptio, FUNDATORI PACIS. Eiſdem penè figuris in ejuſdem Severi Parth. maxim. numo inſcriptum eſt FUNDATOR PACIS. Quamvis verò vidiſſe juvet, in Maximiani numo ſimulachrum quod oleam prætendit, cum inſcriptione, PAX AUGUSTI: illud tamen mihi magis arridet, quòd in numiſmate Philippi patris ſigillum illud eſt olivæ ramum tollens, cum inſcriptione, PAX ÆTERNA.

Supplicatio.

IAm verò notum eſt illud, imbellem olivam à Valerio Flacco quinto Argonauticōn appellatum, de quâ Statius non alia cauſa dixit,

Ramumque precantis olivæ. Atque alibi:

Vittatæ laurus & ſupplicis arbor olivæ.

Ramus enim oleæ laurive lana circumvolutus, manibus legatorum ſupplicantium *Manus ſupplicantium circumvoluta olea laurove.*

tium gestari solitus erat: quo de more Æmilius Probus in Pausania. *Id postquam Lacedæmonii resciverunt, legatos ad eos cum lana miserunt.* Maro quoque morem hunc tangit:

Optime Grajugenum cui me fortuna precari,
Et Vitta comptos voluit prætendere ramos.

Quod quidem hieroglyphicum Servius ad imbecillitatem indicandam institutum putat: nam qui precantur & supplicant, suam arguunt imbecillitatem. Ex lana vero velamentum id accipi solitum, quòd oves alieno semper auxilio egeant. Hinc sacra illa ἱκετήρια, de quibus in Theseo Plutarchus: nam Theseus oleæ ramum sertis coronatum vovit Apollini, si Minotauro interfecto incolumis rediisset. Hinc ὀσχοφορία, πυανεψία, κυανεψία.

CAP. XXVII.

De Iunipero.

MEmoriæ proditum est à Musæo lib. III. Iuniperum arborem Apollini consecratam fuisse: & Iuniperus existit virens, atque non est putrescenti natura, coma redimitur aculeata. Vnde & topiario operi idonea est: materiamque habet cariei non obnoxiam. Vide Plin. lib. VIII. cap. XXV.

τ'ίσω.

CAP. XXVIII.

De Taxo.

Abieti, Piceæ, ſimilis eſt taxus, ſed minus virens, graciliſque & triſtis, ac dira, nullo ſucco, ex omnibus ſola baccifera. Mas noxio fructu. Letale quippe baccis, in Hiſpania præcipuè venenum eſt. Vaſa etiam viatoria ex ea vinis in Gallia facta, mortifera fuiſſe compertum eſt. Hanc Seſtius ſmilacem à Græcis vocari dixit: & eſſe in Arcadia tam præſentis veneni, ut qui obdormiant ſub ea, moriantur. Sunt qui & taxica hinc appellata dicant venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus ſagittæ tingantur. Repertum, innoxiam fieri, ſi in ipſam arborem clavus æreus adigatur. Lucianus.

Eſt etiam magnis Heliconis montibus arbos,
Floris odore hominem tetro conſueta necare.

Victorius cap. XXII. 18. de Plant. in Merc.

Certum eſt, ibo ad medicum, atque me ibi toxico morti dabo:
Quando mihi adimitur, qua cauſa vitam cupio vivere.

CAP. XXIX.

De Phello ſive Subero.

Fortuna Romana.

PHellus ſive φελλὸς, idem eſt cum eo quod Latini vocant Suber. Vnde Plutarchus in lib. de Fortuna Romanorum, ſcripſit, *C. Pontium à Camillo miſſum in Capitolium à Gallis id temporis obſeſſum, quum Tibrim tranſmitteret*, φελλὸς πλατεῖς ὑποστερνίσασθαι, hoc eſt, phellos latos pectoris ſubjeciſſe. Græci φελλὸν perpetuo epitheto vocant, ἀβάπτιστον, hoc eſt immerſibilem, quod in aquis non ponderis vi ſubmergatur. Hinc à Luciano finguntur eſſe homines phellopedes, qui per mare currentes non mergebantur, quaſi phellinos habentes pedes. Eſt etiam præterea Suber ad multa utile. Vſus ejus, inquit Plinius, ancoralibus maximè navium, piſcantiumque tragulis, & cadorum obturamentis, præterea in hiberno fœminarum calceatu. Qui ætate adhuc noſtra uſus perdurat; nam piſcatores corticem hunc, reticulorum alis, ne ſidant, appendunt: & ſutores ſoleas adverſus frigora hoc muniunt.

Phellopedes homines.

Vſus Phelli ligni apud Piſcatores & ſutores.

CAP. XXX.

De Alno.

ARbor eſt alnus ſub aquis diutiſſimè perdurans: & ideo apud quoſdam apta navigiis, commoda comparatio eſt: & eſt arbor, quæ amat paludes. Hinc rectè Virg.

Fluminibus ſalices craßiſque paludibus alni.

Alnus etiam uſurpatur proverbialiter: ut cum dicam, ſpectat ab alno. Απ' αἰγείρȣ θέα, id eſt, ab alno ſpectaculum: dicitur de eo, qui quum non poſſit è propinquo ſpectare, extrema adiumenta quærit. Erat Athenis extra theatrum in foro alnus arbor, ita tamen ut inde in theatrum pateret proſpectus eminus, quo fiebat ut cui in theatro conceſſus locus non erat, in alnum aſcenderet. Vbi licebat. Quando innuere volumus, quempiam in peregrina arte, & à ſtudiis ſuis aliena, ejus artis myſteria procul & quaſi per tranſennam inſpicere: velut jureconſultus extra Medicæ artis theatrum poſitus, velut ab alno, juxta proverbium, artis ſecreta deſpectat. *Theatrum medicæ artis.*

CAP. XXXI.

De Malo.

Malus Apollini sacra.

APollo mali coronam, priusquam laurum seligeret, adamavit, eâque victores in certaminibus coronari voluit, ut in luculento Archiæ tetrasticho legitur: τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες. quod apud Pausaniam legas statuam Apollini μηλάτῃ erectam: sive à malo quo gauderet, sive ob pastoralem, quam per aliquot annos vitam egit. Nam μῆλα propriè πάντα τὰ τετράποδα. Vnde unius cujusque quadrupedis tergus melote dicitur, ut obiter Pauli locus animadvertebatur ex epistola ad Hebræos capite XI. *Circumierunt in melotis.* Sed & μῆλον πᾶς καρπὸς, ut etiam apud nos, unumquemque denotat fructum. Ab ea verò æquivocatione factum ut Herculis sacro, æquipollere malus pro Bove indicaretur: cum & maximè redargui posset, quin quadrupedes, & eodem nomine victima censerentur. Fructiferarum autem arborum plantatio hieroglyphicè in Divinis litteris accipitur pro disciplinâ Doctorum, ut sentit Hesychius. Hinc David: *In lege ejus meditabitur die ac nocte, & erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Et, *Ego plantavi, Apollo rigavit,*

rigavit, ait ad Corinthios Paulus. Ad hoc pertinet quod de plantatis arboribus lex jubet primo, ſecundo & tertio anno decerpi nihil: quarto quæ leguntur, offerri Deo: quinto etiam reliquis uſus permittur. Ex quo tempora quatuor ſignificantur à tempore legis uſque ad Davidem, à Davide uſque ad tranſmigrationem Babylonis, à transmigratione uſque ad adventum Chriſti, quibus annis fructus inutilis omnis fuit, ſed ſpes tantùm promiſſa bonæ frugis. Chriſti autem tempus proventum Deo dicavit, annus ſanctus appellatus. Anno autem quinto facta omnibus copia, permiſſuſque fructuum uſus, tam Iudæis, quàm gentilibus, Apoſtolis eos liberaliſſimè effuſiſſimeque diſtribuentibus. Sed quod ad Pythia ſpectat, quamvis victores lauro mox coronari cœperint, mala tamen ex Apollinis templo decerpta, ut Lucianus ait, coronis inferebantur. Hinc illud apud Apuleium de Paride: Tunc animo volenti Phrygius juvenis malum, quod tenebat aureum velut victoriæ calculum, puellæ tradidit. *Pythia.* *Paris.*

Amor.

QVi amorum agmina pingere delectantur, luſitare eos malis, & inter *Malum amoris ſymbolum.*

 arbores

arbores ejusmodi lascivire, poma decerpere, abrodere, jactareque confingunt. Hinc apud Theocritum *βωκαλιάσταις*, *βάλλοι τοι πολύφαμε τὸ ποίμνιον ἁ γαλάτεια μάλοισι*. Et; *Malo me Galatea petit*, Damætas ait apud Virg. *Malo Cydippen Acontius venatur.* Mala non temerè Hippomæne Venus elargitur, quæ usque adeò grata fuerunt Atalantæ, ut zonam abstulerint diu ligatam, de quo Theocriti carmen non indiligenter animadvertendum:

Ecloga 3.

> *Μᾶλα μὲν ἐν κόλποισι διονύσοιο φυλάσσων.*
>
> *Mala sinu condens Bacchi de tempore sumpta.*

Quod interpretes exponunt amabilia, amorem quippe facientia. mala enim illa Philetas ait de coronatis temporibus decerpta: non enim quispiam in amorem ferretur, nisi priùs lætitia titillatione concitaretur, lætitiæ verò datorem Bacchum Poëtæ celebrant.

Lætitiæ dator Bacchus.

Amoris Progressus.

Amori dicata malus.

EA verò de causa malus potius, quàm arbor alia, est amori dedicata, quòd ejus facies omnem rerum amatoriarum progressum ostendere videatur: earum enim arborum trunci coërciti primùm recti surgunt, à medio verò, ubi dilatari cœperint, in spatia diffunduntur: cujusmodi

modi etiam in amatore ratio eſt, qui munus ſuum ſemper ab ingenuo pudore quodam cohibitus auſpicatur: inde ubi paululum proceſſerit, frontem perfricat, ac verecundiæ compedibus expeditus, quaqua voluerit liberè pervagatur. Fructus præterea fert aureos & rubicundos, palloris eadem & erubeſcentiæ, ut ita dicam, ſigna. Nam apud Horatium: *tinctus viola pallor amantium:* & apud Catullum, *quidam inaurata eſt pallidior ſtatua.* Poma verò ita magis erubeſcunt, uti magis expoſita Soli ab eo continguntur: perinde ac amator eò magis erubeſcit, quò nequitia palàm magis profertur, aut in aperto deprehenditur.

Ingenuus pudor.

Compedes verecundiæ.

Amor erubeſcit.

CAP. XXXII.

De Arbuto.

Aſcleapidem ſcripſiſſe certum eſt de Memæcylo, id eſt, Arbuti fructu. Talem enim fructum arbor illa gignit, & qui plura ſeptem ex ea poma comederit, capitis dolore vexatur.

Memæcylus ſive Arbulus idem.

Ariſtoteles:

In montibus ſponte Memæcyla naſcuntur permulta.

Theopompus:

Myrti baccis veſcuntur, maturiſque Memæcylis.

Myrti baccæ.

Crates:

Mamma formosissimæ.

Longè formosissimæ sunt mammæ, quale est malum, aut Memæcylum.

Quod vides, morus mora fert, ilex acylos, arbutus Memecyla.

Theophrastus Hist. Plant. Lib. III. *Arbutus Memæcylon fructum qui edendo est, generat.* Arbutus est arbor frondibus rara: Hinc Virg. Ecloga VII.

Et quæ vos rara viridis tegit arbutus umbra.

Ex arbuto usus.

Ex arbuto etiam faciebant crates, ut, Arbuteæ crates, & Arbuteæ virgæ. Virg. lib. I. Georg.

Arbuteæ crates & mystica vannus Iacchi.

Idem lib. I. Æneid. *& molle pheretrum arbuteis texunt virgis.*

CAP. XXXIII.

De Pruno.

CLearchus Peripateticus scribit, Rhodiis & Siculis Pruna Damascena vocari brabyla: ut apud Theocritum Syracusium:

Ramos brabylis graves & in terram curvos.

Et alibi,

Quanto malum brabylo suavius.

Est autem brabylon fructus pruno vulgari ambitu minor, eodem sapore sed paulo acrius. Seleucus in linguis eadem esse ait madrya brabyla, pruna & τὰ ἔλα. Dicta

cta porrò ſunt μάδρυα velut μαλόδρυα: brabyla verò quia ducunt alvum, quaſi βορὰν βάλλοντα, id eſt cibos depellentia, & ἦλα quaſi μῆλα, id eſt, mala, ut Demetrius Ixion prodidit. Pruna Damaſcena quem uſum medicinalem habent etiam Martialis indicat. Libro XIII Epigramm. XXIX.

Pruna peregrinæ carie rugoſa ſenectæ
Sume: ſolent duri ſolvere ventris onus.

Domitius.

Pruna) Damaſcena pruna erant peculiaria Syriæ, quæ vetuſtate fiunt rugoſa, citantque ventrem: mittebantur in Saturnalibus, ut indicat Papin. *Quæ ramis pia germinat Damaſcos.* Damaſcena à Damaſco urbe & monte, in quo naſcuntur. Supra etiam rugoſa dixit. *Carie*) vetuſtate. *Peregrinæ ſenectæ*) quia ex Syria mittuntur.

CAP. XXXIV.

De Betula.

BEtula arbor eſt vulgaris, quam Romani ex Gallia in Italiam tranſtulerunt: & ex ea faſces conficiebant qui magiſtratibus ſolebant præferri.

CAP. XXXV.

De Liguſtro.

DIcit Plinius Lib. XXIV. cap. X. *Liguſtrum eadem arbor eſt, quæ in Oriente Cypros.* Statius, inquit, multò mihi fuit vel Amaryllin, vel Menalcam amare: quàm te, quamvis niger ſit. nec enim tantopere candidus color, quo tu inſoleſcis, expetendus eſt. *Liguſtra* enim candida negliguntur: Vaccinia nigra inficiendo colori purpureo expetuntur. *Liguſtrum* autem cum fruticis nomen ſit, hic fruticis florem qui candidus eſt, ſignificat. de quo Ovidius Lib XIII. Metamorph:

Candidior folio nivei Galatea liguſtri.

Virgilius Ecloga II.

Alba liguſtra cadunt; vaccinia nigra leguntur.

Et ruſticè, & amatoriè, ex floribus facit comparationem. Liguſtrum autem, flos eſt candidiſſimus; ſed viliſſimus. vel liguſtra flores papaverum ſunt, vel arborum. Vaccinia verò, ſunt violæ, quas purpurei coloris eſſe manifeſtum eſt.

FINIS.

IOANNIS MEVRSI F.

ARBORETVM SACRVM.

SIVE,

DE CONSECRATIONE

fruticum, earumque

PROPRIETATE,
uſu, ac qualitate.

LIBER II.

Frutices complectens.

FRUTICES QVAS LIBER ſecundus continet, ſequuntur.

MYRTUS.	PALIVRUS.
ROSA.	GENISTA.
VITIS.	RHUS.
ERICA.	RHAMNUS.

Cap. I.

De Myrto.

Leucadi Deæ roſa, & myrtus frutex conſecrata fuit, quoniam utraque planta eximiam præ ſe fert pulchritudinem: Roſa inter flores, myrtus inter frutices, ut Pauſanias in poſterioribus Eliacis ait, & Virg. Ecloga VII. *Conſecratio.*

Populus Alcidæ gratiſſima Vitis Iaccho,
Formoſæ Veneri Myrtus, ſua Laurea Phœbo.

Non defuerunt tamen, qui myrtum ſacratam eſſe Veneri putarunt, quod illâ ornata Venus ſit ad judicium de forma cum deabus profecta, atque victoriam reportavit: quod innuit Nicand. in Alexipharmacis in his:

Πρὸς δέ τοι Δίκτυννα θεαὶ ἐχθήρατο
κλῶνας
Ἥρης τ᾽ ἰμβρασίης στέφος οὐχ ὑπέδεκτο,
Κάλλεος οὕνεκα κύπριν ὅτ᾽ εἰς ἔριν Ἠερέ-
θησαν
Ἀθάναι, κόσμησεν ἐν Ἰδαίοισιν ὄρεσσι.

Præterea Dictynna tua eſt ex arbore ramos
Aſpernata, tuam nec cepit Iuno coronam,

Quod

Quod Venus Idæis eſt illa in montibus olim
Compta comas, ubi de formâ contentio nata eſt.

Alii ſacram etiam Veneri crediderunt, quia naſcatur in littore maris, unde nata eſt Venus, ſecundum Poëtarum ſententiam: alii quia multis morbis mulierum conveniat. Non tamen ſoli Veneri ſacra putabatur, ſed etiam Dionyſio, ut Ariſtophanes teſtatur in Ranis:

Ἴακχ᾽ ὦ Ἴακχε,
Ἐλθὲ τόνδε λειμῶνα χορεύσων
Ὁσίους ἐς θιασώτας,
Πολύκαρπον μὲν τινάσσων
ἀμφὶ κρατὶ σῷ βρύοντα
Στέφανον μύρτων.
Iacche ô Iacche,
Veni per hoc pratum tripudians.
Sacros ad initiantes
Fructiferam concutiens.
Circa caput tuum virentem
Coronam myrtorum.

Uſus in conviviis. Virgam illam myrteam, ad quam in conviviis canebant in Græcia, multi αἴσακον appellant. Heſychius αἴσακον & lauream virgam dicit. αἴσακος, inquit, ὁ τῆς δάφνης κλάδος, ὃν κατέχοντες ὕμνουν τοὺς θεούς. Quod Latini ſolarium appellant, locum ſcilicet apricum, ſoli expoſitum, αἴθουσαν veteres Græci videntur appellaſſe: Propterea

pterea qui olim in conviviis ſcolia carmina cantabant, myrtum laurumque manu tenebant: Laurum qui verſus Homericos recitarent: Myrtum qui Æſchyli, Simonidis, Steſichori. Apud Plutarchum DICÆARCHUS Lib. de certaminibus muſicis. Cumque eſſent hilares ut ait Horatius Lib. I. od. IV. Ad P. Sextium, Myrto utebantur: ut in hoc verſu:

Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire Myrto.

Myrto propterea coronabantur antiqui in conviviis, quippe quæ & flexilis, & Veneri conſecrata. Quamobrem hæc verba Horatius canit:

Dedecet myrtus, neque me ſub arcta vite bibentem.

Ramulos Myrti Græcos conſueviſſe buſtis imponere, cum quaſi inferias facerent; atque ita ſolitos etiam mortuos decorare, indicio Euripidis intelligitur: Qui in Electra ita inducit virginem hanc ipſam de eâ re querentem, cum acerbitatem inimicorum accuſaret, qui ne mortuo quidem Agamemnoni paterentur debitos honores haberi: maneſque ejus, juſtis ex more factis, placari, Ἀγαμέμνονος δὲ τύμβος ἠ τιμασμένος οὐ πώποτ᾽ οὐ χοάς. οὐ δὲ κλῶνα μυρσίνης ἔλαβε. πυρὰ δὲ χέρσος ἀγλαϊσμάτων. Sed etiam poſt in *Vſus erga mortuos.*

eadem

eadem fabula ſenex, qui aluerat Agamemnonem, in ſermone Electræ oſtendit ſe, cum vocatus ad eam accederet, aliquantum de viâ deflexiſſe: atque ſepulchrum patris ipſius inveniſſe: nactumque illic, quam optabat ſolitudinem, ei vinum libaſſe: ſepulchrum ejus, myrto impoſitâ ornaſſe. Ἦλθον γὰρ αὐτοῦ πρὸς τάφον πάρεργ᾽ ὁδοῦ, καὶ προσπεσὼν ἔκλαυσ᾽, ἐρημίας τυχών. Σπονδάς τε, λύσας ἀσκὸν, ὃν φέρω ξένοις, Ἔσπεισα· τύμβῳ δ᾽ ἀμφέθηκα μυρσίνας. Etiam coronam myrteam tumulis profundi ſolere mos veterum fuit, quod & nunc aliqua veterum marmorea ſepulchra oſtentant. Obducebantur etiam Myrto poſtes apud antiquos in nuptiis, ut (exempli gratia) in Honorii & Mariæ. teſte Claudiano:

Verba tragici Poetæ.

Vſus in Nuptiis.

Hi noſtra nitidos poſtes obducere Myrto
Contendant.

Nam hoc fiebat ſcilicet, quia Myrtus Veneri ſacra ut prædictus auctor in Epigr. Magnetis teſtatur.

Ducit flamma choros, feſta frondentia myrto
Limina cinguntur.

Vſus erga victores.

Myrtea corona præmium data Victori in certamine Iunonis Argivæ, Ἡραῖα: & in Herculis, apud Thebanos: Ἰολάια. ab illo geſtabatur, qui in virorum de forma certamine apud Eléos victor arma, quæ

victoriæ

victoriæ præmium accepiſſet, Minervæ conſecratum ibat. καλλιστεῖα. Myrtis etiam magiſtratus coronabatur ſecundum hoc proverbium. Μυῤῥίνων ἐπιθυμεῖς, hoc eſt, eſt tibi animus ad conſulatum, vel tu deſideras in conſulem evadere. Teſte Apoſt.

Myrto etiam coronabantur amatorii Poëtæ, uti de his videre eſt Tibullum.

Et gerat inſigni Myrtea ſerta comâ.

Sertaque odoratæ Myrtea ferte comæ.

Corona Myrti vel myrtea, cujuſmodi Megaris in Alcathoeis, quæ erant Pythia in honorem Apollinis ad exemplum Delphicorum inſtituta, victori data fuit, ut ex hoc loco patet. Author eorum fuit Alcathous, Pelopis filius, in memoriam Leonis Cithœronii à ſe confecti Pauſan. in Atticis. Vide Nem. e. g. 7.

Cur certè Poëtæ fabulantur Veneri Myrtum ſacratam eſſe me latet, deque illa cauſam facilè non exponam, niſi quod ejus oleum capillis utile: ut etiam ad comparandam pulchritudinem, ſicut Pauſanias ait, in Eliacis, Lib. II. Murtia autem Venus à Romanis colebatur, quæ Myrtia priùs dicta fuit, ut eſt apud Plinium, à myrto ſcilicet Veneri dicata: idcirco & pro verbenâ in conjunctione Sabinorum, & Romanorum, electa fuit. Plinius inquit lib. x v. Hiſt. Nat. *Et ara*

vetus fuit Veneri Myrtea, quam nunc Murtiam vocant. Idem tradit Plutarchus in causis Romanorum. Murtia verò Dea secordiæ, fuit alia Murtia, cujus in quarto de Civit. Dei D. August. meminit: Deam, inquit, Murceam, quæ præter modum non moveret, ac faceret (ut ait Pomponius) murcidum, id est nimis desidiosum & inactuosum. Festus: *Murceæ Deæ sacellum erat sub monte Aventino, qui antè Murcus vocabatur.* Titus Livius lib. primo: Tum quoque multis millibus Latinorum in civitate acceptis, quibus ut jungerentur Palatio.

Usus triumphantium ex Plinio.

Triumphans de Sabinis Postumius Tubertus in consulatu (qui primus omnium ovans ingressus urbem est, quoniam rem leviter sine cruore gesserat) Myrto Veneris victricis coronatus incessit, optabilemque arborem etiam hostibus fecit. Hæc postea ovantium fuit corona, excepto Marco Crasso, qui de fugitivis, & Sparta, Laureâ coronatus incessit; quia myrteam aspernatus est. Mausarius auctor est, curru quoque triumphantes Myrtea corona usos. L. Piso tradit, Papyrium Massonem, qui primus in monte Albano triumphavit de Corsis, Myrto coronatum ludos Circenses spectare solitum. Avus maternus Africani sequen-

ſequentis hic fuit. Marcus Valerius duabus coronis utebatur, Laurea & Myrtea.

Ἐνισταμένων δὲ τῶν ἐχθρῶν τῷ Μαρκέλλῳ πρὸς τὸν θρίαμβον, ἐπεὶ καὶ πράξεις τινὲς ἀπολιπεῖς ἦσαν ἔτι περὶ Σικελίαν, καὶ φθόνον εἶχεν ὁ τρίτος θρίαμβος, συνεχώρησεν αὐτοῖς. τὸν μὲν ἐντελῆ καὶ μέγαν εἰς τὸ Ἀλβανὸν ὄρος ἐξελάσαι, τὸν δὲ ἐλάττω καταγαγεῖν εἰς τὴν πόλιν. ὃν εὔαν Ἕλληνες, ὄβαν δὲ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν. πέμπει δὲ αὐτὸν οὐκ ἐπὶ τοῦ τεθρίππου βεβηκὼς οὐδὲ δάφνης ἔχων στέφανον, οὐδὲ περισαλπιζόμενος, ἀλλὰ πεζὸς ἐν βλαύταις, ὑπ' αὐλητῶν μάλα πολλῶν, καὶ ἡδὺς ὀφθῆναι, μᾶλλον ἢ καταπληκτικός. ὃ καὶ μέγιστον ἐμοὶ τεκμήριόν ἐστι τοῦ τρόπῳ πράξεως ἀλλὰ μὴ μεγέθει διορίσθαι τοὺς θριάμβους τὸ παλαιόν. οἱ μὲν γὰρ μετὰ μάχης καὶ φόνου τῶν πολεμίων ἐπικρατήσαντες τὸν Ἀρήϊον ἐκεῖνον ὡς ἔοικε καὶ φοβερὸν εἰσῆγον, ὥσπερ ἐν τοῖς καθαρμοῖς τῶν στρατοπέδων εἰώθεσαν, δάφνῃ πολλῇ καταστρέψαντες τὰ ὅπλα, καὶ τοὺς ἄνδρας. τοῖς δὲ πολέμου μὲν μὴ δεηθεῖσι στρατηγοῖς, ὁμιλίᾳ δὲ καὶ πειθοῖ καὶ διὰ λόγου πάντα θεμένοις καλῶς οἱ ἐπιπαιανίσαι τὸν ἀπόλεμον ταύτην καὶ πανηγυρικὴν ἀπεδίδου πομπὴν ὁ νόμος. καὶ γὰρ ὁ αὐλὸς εἰρήνης μέρος. καὶ τὸ μύρτον, Ἀφροδίτης φυτὸν, ἣ μάλιστα θεῶν ἀπέχθεται βίᾳ πολέμοις. Quum verò impedirent invidi ne triumphans in urbem inveheretur Marcellus, quòd reliquiæ *Vſus Ovantium.*

belli in Sicilia quædam essent, & in oculos hominum incurreret tertius triumphans, cessit ipse. Triumphavit in monte Albano, inde ovans urbem iniit. Ovans autem non invehitur curru, neque laureatus, neque concinitur tubis, sed pedibus ingreditur calciatus, modulantibus multis tibiis, coronam gestat myrteam sicut pacatus, gratus aspectu magis quàm metuendus: unde conjectura ducor, inter ovationem & triumphum non ex magnitudine rerum gestarum, sed ex modo fuisse discrimen. Qui enim signis collatis & cæsis hostibus victores reddidissent, Martialem illum & trucem, meo judicio ducebant triumphum, & ut moris erat in lustrando exercitu, multa arma lauro militesque excolebant: at qui citra vim benevolentia, gratia & verbis confecissent rem, iis ducibus pacati hujus & plausibilis celebritatem dabat mos. Nam pacis insigne tibia est, & myrtus Veneris planta, quæ à vi & bello præter cœteros deos deasque abhorret.

Sed cur myrtus non inferretur in ædem BonęDeæ Plutarchum vide in quæstionibus Roman. & Gyraldum in Hist. Deorum Syntag. XVII. *Quid est, inquit, quod Deæ Gynecea, quam bonam Deam nominant, omni florum genere sacrum exornantes mulie-*

mulieres, in domum Myrtos non important, præsertim cum ambitiosius cunctis germinum ac florum varietatibus uti soleant? An illud est, quod à fabulatoribus dicitur, Flavii divinatoris uxorem fuisse, quæ cum vino clàm uteretur, deprehensa myrteis virgis ac flagris à vino cæsa fuisse dicitur: inde factum est, ut Myrtus in ejus ædem non inferatur: vinum tantùm, cum mulieres eum libant lac appellant. An verò, quod cum à multis aliis tum verò rebus venereis castæ ac puræ sacrum obeunt. Non solum enim viros excludunt, sed cum solenne sacrum faciunt, quicquid est masculum domo exigunt. Myrtum igitur quasi Veneri dicatam, religiosam habent. Nam quam nunc murtiam Venerem vocant, antiquitus (ut videtur) myrtiam appellare consueverant.

CAP. II.

De Rosa.

ROsam quæ præterierit, ne quæras iterum.

Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν.

id est:

Ne quære rursum præteritam semel rosam.

Ne te maceres desiderio rerum, quæ revocari restituique non queunt: velut exactæ juventæ formæ, virium, fortunæ. Nam ut nihil est rosa gratius, ita nihil mi- *Rosa præterita.*

nus diuturnum. In eundem ſenſum dixit in Odis Horatius:

Mitte ſectari roſa quo locorum
Sera moretur.

Roſæ perbreve tempus eſt.

Habent enim roſæ ſuum tempus, ſed perbreve. At exquiſitius etiam alieno tempore roſam quærunt. Vnde quadrabit in eos, qui jam ἔξωροι voluptates ſectantur. Velut ſi nucibus ludat vir, aut amet potttetue ſenex.

Hiſtoria de Roſa.

QVi roſæ pulchritudinem miratur, ei Veneris plagam conſiderandam eſſe ajunt. Amabat enim Adonidem dea: ambat autem & Venerem ipſam Mars. Æmulatione igitur accenſus Mars, Adonidem ſuſtulit, ſolutionem amoris mortem Adonidis fore arbitratus. Quum autem factum cognoviſſet dea, ſe de Marte ulciſci ſtatuit, & de induſtria in roſas irruens diſcalceata, ad ipſius roſæ ſpinas plantam pedis impegit, & quum alba priùs eſſet roſa, ex cruore qui à ſaucia Venere deſtillavit, in eum qui nunc in ipſa cernitur colorem tranſiit, ex eoque tempore amplius & gratia & odoris jucunditas ei acceſſit. Alii ajunt, quum in Cœlo dii convivarentur, & nectar multum adſtaret, Amorem choream duxiſſe ac tripu-

tripudiasse, & cum ala crateris fulcrum concussisse, eumque evertisse. Atque sic Nectar in terram effusum rosæ florem rubicundum reddidisse. Athenis fructus omnes perpetuò fuisse, planum est ex Aristophane in Tempestatibus. Non ergo videtur incredibile, aut mendatio confictum, quòd Aëthilius Samius narrat libro de iis, quæ Sami pulchra & rara sunt, in ea insula bis anno ficos, uvas, omomelidas, mala, rosas, nasci. Rosarum stirps tametsi fruticosa sit, consentaneum tamen & decens magis est, eam floribus jungere, quàm spinosis fruticibus sociare: Principatum siquidem inter flores omnes Rosa facile obtinet, ejusque in Coronis omnibus usus propè nimius est; & ut ex Anacreonte Teio, Poëta Græco vetustissimo, Henricus Stephanus perquã eleganti carmine Latino reddidit:

Rosa, honor, decusque florum:
Rosa, cura, amorque veris.
Rosa, cœlitum est voluptas.
Roseis puer Cytheres
Caput implicat coronis,
Charitum Choros frequentans.

Gratia.

ROsa autem sine spinis considerata, tum venustatis, tum amoris, in primis

autem gratiæ ejus ſignum eſt, qua quis præditus omnium in ſe amatorem contrahat, omnium ſibi animos conciliet. Inde factum eſt, ut purpureum roſæ colorem Veneris ſanguinem eſſe Poëtæ dixerint, qui quidem ex icto ejus pede defluxerit, & roſam, quæ priùs ubique alba erat, aſpergine ſua continxerit:

Illa quidem ſtudioſa ſuum defendere Adonin,
Gradivus ſtricto quem petit enſe ferox,
Afflixit duris veſtigia cæca roſetis,
Albaque divino picta cruore roſa eſt.

Et Europa, Theocritus: *Dum regiæ puellæ alios aliæ flores legunt, ipſa regis filia purpuream manu roſam legerat, qualis Venus inter Gratias excellens.* Inde roſas loqui, proverbium, de re gratiſſima jucundiſſimaque. Et Perſianum illud, dum nutricula gratiam omnium alumnulo comprecatur, Deos votis onerando ait: *Quicquid calcaverit hic roſa fiat.* Sed quod alii fabuloſè dicunt, Philoſophi illi veteres, qui rerum omnium originem altiùs perſcrutati ſunt, odorem caloremque illum à Veneris ipſius ſtella proficiſci autumant. Hinc Maro Venerem roſeo ſemper ore loqui dicit. Quod denique ad afflatum pertinet, nemo luculentius expreſſit, quàm idem explicuerit: ejus enim id de Roſa opuſculum, de

Æneid. lib. 4.

cujus

cujus authore dubium, Charisius agnoscit. Ait verò Poëta:

Vidi Pæstano gaudere rosaria cultu,
Exoriente novo roscida Lucifero.
Rara pruinosis canebat gemma frutetis
Ad primos radios interitura die.
Ambigeres, raperetne rosis tunc aura ruborem,
An daret, & flores tingueret orta dies.
Res unus, color unus, & unum mane, deorum
Sideris & floris est domina una Venus.
Forsan & unus odor: sed crassior ille per auras
Difflatur, spirat proximus iste magis.
Communis Paphiæ Dea sideris & Dea floris,
Præcipit unius muricis esse habitum.

Quò verò Gratiæ significatum inesse rosis apertiùs intelligamus Indorum etiam monumenta conquiremus: siquidem eorum Magi rosam tanti fecerunt, ut ad conciliandos magnorum principum animos, non alia re quapiam libentius quàm rosis uterentur. Libet verò ex eorum dictatis unum hoc, quod ad argumentum facit, recitare. Ajunt illi, si Princeps quispiam sacer profanusve sit adeundus, quem tibi conciliatum velis, ut & te amet, & votis tuis faveat atque benignè respondeat, observandum esse cœli situm, cum Sol vel in Ariete, vel in Leone gradu eo ascendente fertur, quem Luna *Magis Indicis Rosa in quanto pretio fuerit.*

læto felicique aliquo aſpectu intuatur. Hic tu phialam roſaceo nitidiſſimo plenam in manum dexteram ſumens, facie adverſus Solem converſa, ſummis pedibus inſiſtens, & phialam prætendens in hæc verba duodecies repetitione facta, voce clara orationem habeas. Salvere te jubet Deus, ô Planeta tuo potens lumine, ac omnigenæ felicitatis fæcundiſſimæ, qui tam formoſus tamque omnibus exoptatus, tam beneficus oriris radiorum difflatione micantiſſimus. Tu Sol ille es, qui luce, ſpiritu, & vigore tuo mundum univerſum regis: tu cœli lampas, tu rerum omnium lumen, tu eorum quæ ubique gignuntur author: tu per vim, quam tibi Deus Opt. Max. infundit, tibi omnia devincis: tu quatuor mundi cardines continuo infatigabilique curſu perveſtigas: tu lumen, & pulchritudinem ex ipſa divinitatis facie mutuaris: tu viam luminoſam, & perpetuæ uſum lucis nullo interpoſito velamento Lunæ liberaliter elargiris: tu reliquos ſtellarum globos luminis tui lampadibus accendis. Quæ ſi ita habent, exoratum te velim, ut amicitiam, benevolentiam, amplexum, & affectum erga me omnium benevolentiæ in hoc oleo mihi concedas, ita ut me omnes appetant, & amicitiam meam ultrò

Oratio Magum ad Solem.

trò concupiſcant, ac perinde maximos minoreſque Pontifices, Reges, Principes, reliquoſque potentiores, Senatum, populum, infimumque gregem, mihi amore atque charitate conciliem. Hic quo illi appellarentur nomine profitebantur, rogabantque inſuper & adjurabant, obſecrationibus adigebant per ejus poteſtatem, ut amicitia hæc & amor & pietas: ita in horum cordibus & linguis & operibus inſideret, ut magno ſe affici gaudio experirentur, quotieſcumque hominem ejuſmodi intueri atque alloqui facultas eſſet. Proinde Sol virtute & poteſtate ſua, ut mores etiam congruerent, hominiſque præſentiam illi omnes admirarentur, honorarent, & eſſe quantivis pretii exiſtimarent, efficeret. Ad hæc quædam geniorum nomina intermiſcebant, quorũ interventu eadem fieri ſupplicabant, præcipueq; nomen illud quod amores & amicitias vivificat, & amantum corda in unum conflat, inſolubilique copula conjungit. Ea verò tum quia videbantur abſurda (ſunt enim, ut Lucianus ait, βαρβαρικά τινα καὶ ἄσημα ὀνόματα καὶ πολυσύλλαβα) tum quia ex Chriſtianæ pietatis inſtituto profana jam habentur, de induſtria prætermiſi. Id ritè cum egiſſent, oleum ſumma veneratione ſuſceptum

ptum obſervabant, quo faciem obungerent, quotieſcumque Principem aliquem adituri eſſent. Quò minimè ridiculum videatur, Vlyſſi in Phæniciam appulſo, fracta quippe navi, mari ejecto, & omnium egeno, Deam Pallada oleum attuliſſe, quo ille perunctus, omni abiecto ſquallore, quem ex maris ſalſugine, inediaque per quadriduum tolerata contraxerat, κάλλεϊ καὶ χάρεσι στίλβον, dignior & venerabilior affectus eſt. Roſaceum verò Homero fuiſſe cognitum ex eo coniicimus argumento, quòd ῥοδινῷ ἐλαίῳ Venus Hectoris cadaver obunxerat, quod à canum injuriâ, quibus id Achilles obiecerat, inoffenſum præſtitit. Tantam ineſſe Roſæ vim, Homerus perſuaſum habuit. An nos oleum aliud à Venere quàm ex roſa ſua comparatum exiſtimemus? aut alia quapiam ope uſum crediderimus, quàm ea ipſa vi, quam roſis ipſa infundit, cum in Carthaginis templo

Æneid. lib. 1.

Reſtitit Æneas, claraque in luce refulſit,
Os humeroſque Deo ſimilis: namque ipſi decoram
Cæſariem nato genitrix, lumenque juventæ
Purpureum, & lætos oculis afflarat honores.

Sed quoniam roſa ſuper ſatis ſuperque jam provecti ſumus, præteribo Ælii Veri Imperatoris lectulum, minutulumque reti-

reticulum foliis rosæ repletum, quem sibi substerni jubebat, in quo Persicis odoribus perunctus recubare consueverat, majorem inde sibi gratiam adepturus. Dissimulaboque fabulas Apuleianas, in quibus Lucius ipse priùs in Asinum ex homine conversus, rosis toto terrarum orbe perquisitis, tam multa pertulit incommoda, donec demùm oblata earum copia, quas decerperet humanæ formæ restitùtus, pristino decori & venustati est redditus. Quod autem pertinet ad odorem, rosa sordidissimum animal Scarabeum, cui res plurimum est cum stercore, ut ajunt, odore enecat suo. Ῥόδον autem eam idcircò appellatam Plutarchus ait, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδῆς ἀφίησι, quòd ingenti odoris redundantia diffluat. Divinæ literæ, ut Cyprianus ait, gloriosam famam appellare solent odoramenta. Unde Paulus, Christi bonus odor sumus. Et quòd unguentum in Aronis Pontificis barbam diffluebat, bonæ index est famæ, quam sibi sacerdos quilibet comparare debet. Et pro martyribus hieroglyphicè poni rosas, à rubore sanguinis, ait Eucherius.

Rosæ odor.

CAP.

CAP. III.

De Vite.

Bacchus lætitiæ dator.

CVm vinum inventum mortalibus Dionyſius excogitaſſet, mos fuit apud antiquos ut Bacchi datoris lætitiæ, quem Bonum Dæmonem appellabant, poculum extremum poſt cœnam remotis menſis circumferretur: quod boni dæmonis dicebant, quia bonus Deus Dionyſus illud inveniſſet, vel quia cum moderatione ſumptus utilis ſit bonus potus. de quo ita meminit Ariſtophanes in Equitibus:

Μὰ Δί᾽ ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος.

Non per Iovem potum boni ſed dæmonis.

Draco fuit huic Deo propter perſpicacitatem inter reptilia dicatus, ut ait Plutarchus in problematis Sympoſiacis. Memoriæ prodidit Lucianus in dialogo Iunonis & Iovis Icarium cæſum fuiſſe apud Indos, quia cum palmitem & vini faciendi rationem à Baccho didiciſſet, creditus eſt primùm ab Indis venenum in convivio exhibuiſſe: nam Indi vino primùm guſtato in inſaniam ſunt converſi, ut ait idem in Nigrino. Atque Plutarchus etiam in eo dialogo, in quo diſquiritur igniſne an aqua ſit utilior, vitem ex India in Græciam primùm portatam fuiſſe teſtatur,

ſtatur, cum tamen apud Thebanos primùm vitis nata eſſe traditur, ut aſſerit Pauſanias in Bœoticis, & inde ad Indos deportata. Neque mirum eſt ſanè cæſum fuiſſe Icarium propter vinum, cum immoderatus illius uſus non parum obſit mortalibus, ſecretaque animi aperiat, & in inſaniam propè impellat, ut ait Homerus Libro 2. Odyſſeæ in his verſibus:

Οἶνος γὰρ ἀνώγει
Ἠλεὸς, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ, μάλ' ἀεῖσαι,
Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν,
Καί τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον.

Pocula prudentes etiam fœcunda choreis
Indulgere jubent, cantareque voce ſonora
Pocula, quæ utiliter tacerentur, multa profari.

Nam ubi vires corporis, mentemque vini imperium ſubegerit, multa effutire coguntur homines, ut ſcripſit in his etiam Theognis:

Ἄφρονος ἀνδρὸς ὁμῶς καὶ σώφρονος οἶνος, ὅταν δὴ
Πίνεθ' ὑπὲρ τὸ μέτρον, κοῦφον ἔθηκε νόον.

Prudentis ſtultique viri immoderatius hauſta
Vina levem mentem reddere ſæpè ſolent.

Lycur-

Lycurgus, ut fabulæ ferunt, contemptor Bacchi vites amputabat, & inter amputandum ſibi crus bipenne condidiſſe fertur: quod ideo fictum eſſe exiſtimat Servius, quia fuit abſtemius. abſtemios autem vocamus qui temetum, hoc eſt vinum non bibunt. hunc una cum Pentheo mactatum fuiſſe à Baccho cecinit Ovidius:

Penthea tu venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas.

Fabula Penthei notiſſima eſt. Lege Ovidium in tertio Metamorphoſeos. Pentheus, Echionis & Agaves filius, Tireſiæ vaticinium aſpernatus, cum in adventu Liberi patris, Thebani hederâ redimiti obviam ei procederent, ac ſacra ſuſciperent, ſuos idem facere prohibet, & illud ſpectaculum omninò pro nihilo ducit, negans ex Semele Bacchum Deum procreatum. Illicò etiam famulis ſuis imperat, ut Liberum ad ſe vinctum attrahant. At illa, ut veſanientem eluderet, verſus in Acætem, ducitur vinctus, & cuſtodia clauditur. Quod verò ad Ægyptios attinet, ſcitu dignum illud quoque eos à Dione φιλοίνους nuncupari, id eſt in vinum proclives, ac philopotas: quoniam apud eos comperta primùm tradatur vi-

tis,

tis, in Plinthine civitate, quod Hellanicus scribit, ac inde factos vinolentos. Sunt qui scribunt, excogitatam ab eisdem ex hordeo potionem, ut vini inopes inde sibi voluptatem conquirerent, quando & hac oblectātur ita, ut canant etiamnum saltentq; obeantq; omnia ebriis consueta, eo tamen interstitio, quòd qui vino externantur, in faciem (inquit Aristoteles) feruntur: qui verò crithinum hauserint, caput resupinant. Vinum quippe καρηβαρικὸν est, aggravatque caput. Crithina potio carotica censetur. vinolentiæ Ægyptiorum argumentum evidens: brassicæ, velut ex lege, prægustatio in cœna: quoniam amethystum sit remedium id, hoc est, ebrietatem reprimat. Quod efficere creditur ejusdem quoque semen. Illud addo: Hecatæum scribere, in Ætolia inventam primo vitem, quam quia ὄναν dicerent veteres, inde nuncupari οἶνον. etiamsi ab Oeneo putant alii, in cratylo item aliud Platone statuente.

Erat & vitis gestamen centurionis, quo ille milites ob leviora delicta verberabat. Minus enim ignominiosa pœna erat quæ à centurione, quàm quæ à lictore esset illata. Vnde Iuvenalis Satyra octava: *Macrobius vitem appellat centurialem.*

Nodosam post hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret castra dolabra.

Martianus ad lib. 13. §. Irreverens 4. ff. de de re militari. *Si miles vitem tenuit, militiam mutat: si ex industria fregit, vel manum Centurioni intulit, capite punitur.* Pœnæ graviores quibus milites in Romana militia afficiebantur erant, Virgis cædi, fustibus subjici (ξυλοκοπεῖσθαι non absimile hodiernis moribus Durch die Spiessen lauffen, notante Rittershusio ex Polybii lib. 6. ad II. XII. Tabb.) *Vite verberari* linguæ abscissionem, vel manuum amputationem vel crurum exectionem, vel in servitutem adactionem pati, in exilium mitti, securi percuti, sicuti has & longè plures recenset Petrus Faber lib. I. Semest. cap. 17. & 18. & Stewech ad Vegetium Lib. III. c. 4. tt. ffrum de re militari. Erat autem vitis insigne centurionum & aliorum militum ducum principumque quam κλῆμα ἑκατοντάρχου vocat Plutarchus in Galba, ut notat Gothofredus ad lib. 13. §. Irreverens 4. ff. de re militari. Ideò Silius lib. 11. Punicorum:

Latiaque superbum
Vitis adornabat dextra decus.

Et Plinius lib. 14. cap. I. *Centurionum in manu vitis opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas:* & Apuleius lib. 9. de Asino. *Militem magis in suam pernitiem efferari jamque inversa vite de vastiore nodulo cerebrum*

brum diffindere. Sic & Tacitus lib.1. narrat de Centurione Lucillo cui nomen. *Cedo alteram, quia fracta vite in tergo militis alteram clarâ voce ac rursus aliam poscebat.* Et Dion Cassius lib. 55. Evocatos milites, quorum etiam fit in L. 2. vers. nihil verò (ut nemini liceat in emptione specierum, seu veteranos quos post patris cædem Augustus excivit ex Calatia & Casilino, quorum fuit certum corpus ferentium vites, Centurionum more: quamvis hi evocati à Galba appellati fuerint juvenes equestris ordinis, qui manente annulorum aureorum usu excubias circa cubiculum Galbæ vite militum notante Suetonio in Galba n.10. Quid si dicerem vitem non absimilem fuisse einem Regimentstaab inde einem mit dem Regiment schlagen / cum & hodiè gravissimè puniantur milites refractariè Centurioni resistentes.

Lætitia.

PEr vitem lætitia intelligitur: id non Ægyptii tantum, verum & Philosophi & Poëtæ Latini, Græcique omnes eodem admisère consensu. Sed ut plurima super hoc à Platone & à Homero dicta dissimulem, nonne Divinæ etiam literæ sententiam hanc eandem plerisque locis

prosequuntur? cujusmodi illud est, quod requisita vitis ad aliarum arborum imperium respondit, non posse se deserere vinum suum, quo Deus atque homines læti redderentur. Quare Socrates apud Xenophontem, Symposio, vinum ait non aliter excitare, quàm oleum inspersum igni flammam adauget. Et conjectores, vel modici vini haustu in somniis attentari viso, læti alicujus eventi signum arbitrantur. Apud Philostratum vinitor sub vite considendum Phœnici suadet, quòd ex ea aspirare soleat lætitia. Epigrammatarius Poëta quidam non inelegans nec infacetus, acerbè in eum invehitur qui racemum immaturum aspernanatus humi abiecerat, & insuper pedibus conculcaverat: non immeritò quidem indignatus, propterea quod eo gustu deceptus, vitem omnem malè acceperit, & in præciso racemo succrescentem lætitiam extinxerit. Ita enim dicit:

Τίς ποτ' ἀκηδέστως οἰνοτρόφον ὄμφακα
Βάκχου
Ἀνὴρ, ἀμπελίνου κλήματος ἐξέταμεν,
Χείλεα δὲ στυφθεὶς ἀπόμην βάλεν ὡς ἂν ὁ-
δίταις
Εἴη νιοσομένοις ἡμιδαὲς σκύβαλον,
Εἴη οἱ Διόνυσος ἀνάρσιος οἷα Λυκούργῳ,
Ὅττι μιν αὐξομένην ἔσβεσεν εὐφροσύ-
νην.

Τοῦδε

Τοῦδε γὰρ αὖ τάχα τις διὰ πώματος, ἢ πρὸς
Ἤλυθεν, ἢ γοεροῦ κήδεος ἔσχε λύσιν.

Cujus hæc propemodum eſt ſententia :

Quæ feritas? quiſquis dona immatura Lyæi
Ante diem è vitis palmite ſuſtulerat,
Labraque perſtrictus vecors abiecit, ut eſſet
In pedibus tritâ vile putamen humo,
Huic pater inſtauret Lenæus digna Lycurgo,
Quando ita naſcentem ſuſtulit Euphroſynen.
Namque aliquis vino hoc hilaris cantaſſet, amaſſet,
Aut poterat curas dememiniſſe graves.

Nos verò adoleſcentes jocati contrà ita reſpondimus:

Κεῖνος ἀελγεσδώσας καὶ οἰνοτρόφον ὄμφακα μισῶν,
Ὃς βάλε τὸ σκύβαλον ἡμιδαὲς χαμάδις,
Κλήματά τ᾽ ἐξεταμὼν καὶ ὅλους βλαστοὺς ἀπὸ ῥίζης,
Ὃς τὴν αὐξομένην ἔσβεσεν ἀφροσύναν.
Τοῦ δ᾽ ἴτις οἰνοβαρὴς διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἄεργα,
Ἤλυθ᾽ αὖ ἤγ᾽ ὠπτοῦ τάχα λέληθε πρέπον.

Quorum ſenſum ita Latinè reddemus:

Macte animis quiſquis vinum hoc immite peroſus,
Alliſit putri vile putamen humo,

 Remoſ-

Remosque & plantam totam ab radice recidit,
Atque ita gliscentem sustulit Aphrosynen.
Nam aliquis poto hoc vino gravis isset ad arma,
Aut decoris poterat dememinisse sui.

Sed ut lætitiæ huic modum imponamus, Salomon ait: *Exaltatio animæ & cordis, vinum moderatè sumptum:* ad jucunditatem enim creatum est, non ad ebrietatem, quæ te vitâ defraudet.

Hilaritas.

EAdem ratione quâ lætitiam significat vitis, publicam etiam hilaritatem ostendere videtur: quare apud Maronem Troiani longa navigatione & sævissima mox tempestate fatigati; Dei Bacchi lætitia exhilarantur, atque alio etiam loco, adesse eisdem lætitiæ dotorem Bacchum votis precari videmus. Tum apud Horatium, si qua celebratur hilaritas, vel ipsa pavimenta vino natant. Tristi verò & perturbato homini Plautus propinandum monet, qui bilem diluat. Cui simile id, quod apud Ciceronem l. III. Tuscul. habetur: *Huic calix mulsi impingendus est, ut plorare desinat.* Quin & ipsa Musica, quæ tota ad hilaritatem comparata est, non alio magis stimulo concitatur quàm sua-

vis vini guſtu. Hinc apud Ovidium legas:

Nec non & carmina vino
Ingenium faciente canunt,

Quod ex Tibulli ſynepeia dictum. Ille enim cum Oſirim vitiſatorem laudaret, ita de vino cecinit:

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos neſcia membra modos.

Hinc Æſchylus quaſi nimium oblaſciviens, dictus eſt tragœdias ſuas potando ſcriptitaſſe, de quo Plutarchus in Sympoſiacis. Contrà reprehenſus eſt Gorgias, qui tragœdiam ſuam Marti dedicarit, cum Baccho potiùs tribuenda fuerit: nam ea de cauſa dictum, οὐκ ἐστὶ διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ, *nullam quippe adeſſe hilaritatem ei, qui aquam bibat.* Quam ſententiam ſibi Horatius deſumpſit, eo Epiſtolarum loco, ubi feſtivè admodùm bibacitatem hanc eludit ad Mecænatem:

Priſco ſi credas Mecænas docte Cratino,
Nulla placere diu, neque vivere Carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus.

Mox & illa per jocum acriter demorſa:

Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiliit dicenda, forum putealque Libonis
Mandabo ſiccis, adimam cantare ſeveris.

Agnovit & hoc Anacharſis Scytha, quamvis ſuper vino ſevere nimis judicaret: quippe qui cum in convivio quodam vibriſatores quoſdam cantilenam admodùm variam criſpata voce cum ſibilo ſimul emodulantes auſcultaret, interrogatus an in Scythia tales eſſent emodulatores, reſpondit illicò; *Neque quidem vitis:* utpote qui innuere vellet, non aliam eſſe cauſam emodulationis ejuſmodi, quàm epotum vinum, atque hinc dicterium, *Nemo cantat ſobrius.* De his queritur Davides Pſal. LXXIIII. *Vinipotores contra ſe canere.* Anacharſis dictum ab Ariſtotele commemoratur eo loco ἀναλυτικῶν, ubi argumentorum quædam genera à cauſa deſumi ſolere oſtendit. Idem Anacharſis tres in unaquaque vite racemos inveniri dictitabat, qui diverſa inter ſe vi pollerent: primùm enim voluptatem afferre, ebrietatem alterum, tertium moleſtiam. Sed utcumque Scytharum ſuorum ſobrietatem prætendat Anacharſis, Cleomenem tamen Spartanorum regem apud Scythas, ut alibi diximus, vino verſum in inſaniam accepimus, quòd ſcilicet cum eis meri potationibus contendere voluiſſet. Meritò autem Plato, ubi ſecundo de legum ferendarum ratione diſſerit, optimum futurum exiſtimat, ſi

Car-

Carthaginensium more miles in castris nunquam vinum gustet, sed toto expeditionis tempore aquam biberit. *Servis ne vinum unquam concedatur. Magistratus, quandiu munere funguntur, abstemii sint. Præsides & Iudices, eo tempore quo negotia causarum tractantur, vinum penitus non attingant. Et qui magis de reip. rebus consilio adhibentur, remque publicam administrant, aquam omninò bibant, quam sententiam Philosophus summus ex* XXXI. *Proverbiorum Salomonis capite sibi desumpsit.* Sanè Romanorum in hoc quoque prudentiam, qui sobrietatem in imbecillo fœminarum genere accuratissimè custodirent, multi commendavere. Sed Tertullianus egregiè, qui mulieres Romanas ait olim, usque adeo vino abstinere civitatis ejus instituto jussas, ut matronam ob resignatos cellæ vinariæ loculos sui inedia necarint. Sub Romulo verò quæ vinum attigerat, impune à Mecenio marito trucidata sit: idcircò & oscula propinquis offerre necessitas erat, ut spiritu indicaretur, exploratumque inde esset, an temetum olerent. *Valerius Maximus lib. 2.*

Libertas.

QVod verò ad libertatis indicium sit vitis, ipsa Bacchi nuncupatio, quæ

apud Græcos Lyæus est, apud Latinos Liber, argumento esse potest. Tum apud Platonem invenias, explorandis adolescentium ingeniis convivia nonnunquam indulta, quò illi ad pocula se benignius invitarent, eóque tormento coacti, ab intimis se præcordiis expectorarent, utpote qui nihil tunc simularent, sed cupiditates omnes suas, studiaque omnia aperirent. Vnde sapienter Horatius :

Quid non ebrietas designat? operta recludit.

Epistola 5. ad Torquatum. Et quæ sequuntur. Idem Ibidem.

Fæcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?

Dionysius cur ψίλαξ dicitur. Meritò itaque apud Spartanos Dionysius cognomento ψίλαξ dicitur idiomate Dorico, quod pennatum significat: vinum siquidem mentem, non secus ac alæ corpus, attollit, & modo huc, modò illuc volitare facit perquàm agiliter: cujus rei meminit Pausanias tertio.

Labor.

NEque tamen ita felix tranquillumque est hieroglyphicum vitis, ut non & laboris plurimi sit etiam argumentum: siquidem arborum nulla majori indiget cura. Vsque adeò imbecilla est, ut nisi humana diligentia excolatur, pergulis

lis ſuſtentetur, vel arboribus maritetur, falce comprimatur, ac annis ſingulis præcidatur, multo denique labore cuſtodiatur, brevi admodum tempore vel pereat, vel in labruſcam degeneret. Quare non imperitè dixit Heſiodus, ſive is Apollonius fuit, qui ſcutum Herculis doctiſſimis carminibus celebravit:

Οἷα Διόνυσος δῶκ' ἀνδράσι χάρμα, καὶ ἄχθος.

Vt & lætitiam & laborem ſimul hominibus à Baccho datos affirmaret. Neque ſum neſcius, τὸ ἄχθος ad animi etiam anxietatem atque mœſtitiam referri poſſe: ſiquidem compertum eſt eos, qui meraco plurimùm utuntur melancholicos fieri, atque inde triſtiori eſſe corde: tum obliviosſos, ut Florentinus in re ruſtica ait, in primis fieri, ut ea taceam quæ per ebrietatis furorem infanda pleraque perpetrantur: quorum omnium memor Maro, ne vinum plus æquo laudaret, ita cecinit:

Bacchus & ad culpam cauſas dedit ille furentes
Centauros letho domuit, Rhetumque Pholumque,
Et magno Hyleum Lapithis cratere minantem.

Habet & illud incommodi, quòd linguam

guam vinum præpedire ſolet eaque de cauſa Mercurio, non vino, ſed lacte ſupplicabatur, ad ipſam etiam eloquentiæ dulcedinem indicandam, idque Romæ vico etiam Sobrio nuncupato fieri ſolitum.

Sanguis.

FVit & ſanguinis ſignum oblatum in ſacris vinum, atque eo nonnunquam cognomento nuncupatum: quare quod apud Maronem:

Vidit thuricremis cum dona imponeret aris,
Horrendum dictu, latices nigreſcere ſacros,
Fuſaque in obſcænum ſe vertere vina cruorem.

Non tantum oſtenti loco poſitum, ſed antiquum videtur ſignificatum attigiſſe, quòd & pro vino ſanguis, & pro ſanguine vinum acciperetur. Nam à Moſe ſecundo Deuteronomii cantico: *Et ſanguinem uvæ biberet meraciſſimum*, & à Pſalmographo dictum, Sanguinem uvæ biberunt. Sanè quidem Ægyptii ſacerdotes vino pertinaciſſimè abſtinebant, & antiquiſſimi eorum reges: nam & illi tunc non niſi ſacerdotes erant, ut tradit Hecatæus. In Deorum tamen cæremoniis vino utebantur, eóque libabant,

ut

ut idem author ſcribit, non gratam ſiquidem rem cæleſtibus oblaturi, ſed eorum ſanguinem, qui contra Deos pugnaſſent propinaturi, indeque ſibi numina conciliari arbitrabantur: perſuaſum enim habebant Ægyptii, vitem ex fuſo in terram gigantum ſanguine pullulaſſe, unde & amentia, & furor ineſſet vino. Quamquam poſteriores Reges, Pſammetico in primis authore, vinum, ſed certa menſura, menſis adhibuere. Ponit verò & Heſiodus menſuram qua ſit ad ſalubritatem bibendum.

Τρὶς δ' ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέτρατον ἱέμεν οἴνου.

Tres miſcebis aquæ partes, ſit quarta Lyæi.

Felicitas.

PEriti ſcribunt, ubi ſignificata vitis examinant, uvam in ſomniis viſam, etiam extra tempus, felicis eſſe præſagii. Cujuſmodi etiam vitis fuit, quæ viſa eſt Aſtyagi per quietem nocturnam de Mandanes gnatæ ſuæ genitalibus obboriri, univerſamque Aſiam palmitibus inumbrare. Quod de Cyro nepote ejus eventu adeò felici poſtmodùm comprobatum eſt: terrarum enim latitudinem id ſignificabat, quæ Cyri eſſet imperio ſubjuganda.

CAP. IV.

De Erica.

ERicen Græci vocant fruticem non multum à myrice differentem, colore rorismarini, & penè folio. Hoc adversari serpentibus tradunt. Ex hâc ericâ scopæ fiunt, quibus domus verruntur, tum & aliæ, quibus vestes purgantur.

CAP. V.

De Paliuro.

PAliurus frutex asperrima & spinosa pungens & retinens: vulnerans appropinquantem sibi, & adunco dente comprehendens. Paliuri etiam meminit Agathocles Cicycenus libro tertio rerum patriarum, his verbis: *Cum sepulchrum de cælo tactum esset, arbuscula è tumulo sese tum exeruit, quam Conna appellant. Magnitudine parva illa est, pino aut ulmo similis, utraque non humilior crebris ramis, non nihil spinosis, prælongis: pallido folio, tenero, natura rotundo.* Virg. Eclog. 5.

Carduus & spinis surgit paliurus acutis.

CAP. VI.

De Genista.

GEnista arbuscula quædam humilis est, fronde minuta, flore luteo, apibusque gratissimo. Martialis.

Non pyra quæ lenta pendent religata genista.
Virgilius lib. 2. Georg.

Molle silet, lentaque genistæ.
Plin. lib. XVI. cap. XVIII. *Subeunt in montosa, tingendis vestibus nascentes genistæ.* Idem author lib. XIX. cap. I. *Asia è genista facit lina ad retia præcipua, in piscando durantia, frutice madefacto* x *diebus.*

CAP. VII.

De Rhoë sive Rhu.

RHus, frutex in petris nascens, quidam coriarium fruticem appellant, quòd coriarii eo utuntur ad inspissandas pelles. Aliàs rhus etiam loci nomen est apud Pausaniam, ab aquæ ex montibus defluxu nuncupatum. Meminit & in Theseo Plutarchus: *Commonstrant* (inquit) *Amazonum thecam seu conditorium apud se Megarenses, ad eum qui dicitur Rhus, ex foro euntibus,* ὅπου τὸ ῥομβοειδές.

CAP. VIII.

De Rhamno.

RHamnus, ab Græcis præcipuè poëtis ἀλεξιάρμω dicitur, non modo quia reptilium morſus allevet, verum quòd adverſum phantaſmata ſit amuletum præſtantiſſimum. Quo argumento, in parentationibus ante fores appendebatur. Meminit ejus vel Euphorion, ἀλεξίκακον φύε ῥάμνον: nec tacuit Sophron.

FINIS.

IOANNIS MEVRSI F.

ARBORETVM SACRVM,

SIVE,

DE CONSECRATIONE

herbarum, earumque

PROPRIETATE,
uſu, ac qualitate.

LIBER III.

Herbas complectens.

HERBÆ QVAS HIC LIBER
tertius continet,
ſequuntur.

ADIANTUM.	HEDERA.
ALLIUM.	HYACINTHUS.
GRAMEN.	NARCISSUS.
PAPAVER.	DICTAMNUM.

CAP. I.

De Adianto.

ADianti, id eſt, ut Theophraſtus ait lib. VII. Plant. *Capilli veneris, folium in aqua nunquam madeſcit, nec quicquam adhæſiſſe humoris conſtat. Vnde & nomen herba accepit.* Teſte Plinio, Nat. Hiſt. lib. XXII. *genera ejus duo ſunt, candidum & nigrum.* In coronas autem adiantum Plutoni dicata eſt.

CAP. II.

De Allio.

ALliorum capita ad multarum noxarum depulſionem valere animis vetuſtas imbiberat. Columella etiam ovis quæ incubantur, ſubſterni utiliter adverſus tonitrua putat. Ejus verba ſunt lib. I. cap. V. *Plurimi infrà etiam cubilium ſtramenta graminis aliquid, & ramulos lauri, nec minus allii capita cum clavis ferreis ſubjiciunt, quæ cuncta remedia creduntur eſſe adverſus tonitrua, quibus vitiantur ova.*

Vnde proverbium:

Allium in retibus.

Σκόροδον ἐν δικτύοις: id eſt, Allium in retibus, de ſordido commeatu dicebatur: hinc natum, quod Attici, quoties navigationem, aut expeditionem adornabant, commercabantur allia, eaque retibus impoſita ſecum ferebant. Item in obſidionibus urbium in precio erat allium, unde illud citra nomenclaturam apud Suidam: ἀπόλλυμαι τὰ σκόροδα πορθούμενος. id eſt, Perdo allia in obſidione. Traces præcipuè delectantur alliis, utpote calidis, quum regionem inhabitent frigidam. Quin & hodiè nautarum deliciæ ſunt allium, non ingratus & ruſticorum cibus, utcunque execratus Horatio, Epodon libro. Oda. 3.

Parentis olim ſi quis impia manu
Senile guttur fregerit:
Edit cicutis allium nocentius, &c.

Scribunt Græci, lege cautum, uti qui allio veſceretur, ſacrarium Matris deûm ne ingrederetur.

CAP. III.

De Gramine.

GRamen Marti conſecratum eſt, quod, ſecundum Plinium in naturali hiſto-

historiâ, ex humano cruore procreatur. Hæc herba jumentis eſt gratiſſima, ſive viridis ſit, ſive in fœno ſiccata. Ex hac etiam fiunt coronæ, quarum Plinius lib. XXII. III. IV. & V. Capite mentionem exactam facit.

CAP. IV.

De Hedera.

HEdera herba eſt perpetuo virens, quæ quum per ſe ſtare non poſſit arboribus & muris adhæret. Feſtus. Hedera dicitur, quòd hæreat, vel quòd edita petat, vel quia id, cui adhæſerit, edat: quæ in tutela Liberi patris putabatur eſſe, quia, ut ille ſemper eſt juvenis, ita hæc ſemper viret.

Thraces & Iudæi pro lege habebant, in omnibus ſacris hedera coronari: & non ſolum coronati, ſed ſcuta & gladios hedera ornati, in ſolemnibus libabant. Interdum legimus præter hederam, & pampinis & ficulneis ramis latè frondentibus, Bacchum coronatum, atque ita devictis hoſtibus, triumphaſſe. Hedera verò ideo ſacra Baccho, quia contra ebrietatem facere putant: vel quia Ciſſus puer fuiſſe in ejus comitatu dicitur, qui cum ſaltaret cum Satyro, humi lethaliter afflictus, ab eo deo eſt in hederam confor-

matus, quæ & κιασὸς Græcè vocatur, ut Conſtantinus in Geoponicis ſcribit. Alii ad imitationem Bacchi id factum crediderunt, quòd ille, cum eſſet puer hedera & lauro coronatus incederet, ut ait Homerus in hymnis:

Δὴ τότε φοιτίζεσκε καθ' ὑλήεντας ἐναύλους,
Κιασῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος.

Tum quoque parvus erat, ſylviſque errabat in altis,
Ornatus lauro atque hedera.

Sacra poëtis Hedera. Hederâ autem coronantur poëtæ, quaſi Libero conſecrati; qui etiam ut Bacchæ inſaniunt. Sic Horatius:

Vt malè ſanos aſcripſit Satyris Fauniſque poëtas.

Vel quòd ſemper virent hederæ; ſicut carmina æternitatem merentur.

Qui nimium bibiſſent caput revinciebant, hederaceâ præcipuè Coronâ, quæ *Hederæ coronæ utilitas.* planta citra cultum ubivis copioſa provenit, facie alioqui non invenuſta, corymbiſque & foliis virentibus frontem opacans, adſtrictioniſque vehementiam patitur, & poſtremo refrigerat citra odoris gravitatem.

CAP.

CAP. V.

De Hyacintho.

DVarum litterarum a & i figuram refert: quæ res Poëtis duplicis fabulæ occaſionem præbuit. Nam & Hyacinthum puerum dilectum ab Apolline, quem imprudens diſci jactu interfecit, in hunc florem mutatum tradunt, interiectionemque dolentis ai, ex duabus illis litteris conficitur, veluti teſtimonium doloris, quem Apollo ex ejus morte conceperat, habere inſcriptam. Præterea Aiacem in eundem florem converſum ajunt, dum impatientiâ prælati ſibi Vlyſſis ſeipſum interemit: duaſque primas ejus literas in hoc flore manſiſſe impreſſas. Ovidius, utramque fabulam amplexus eſt lib. XIII. Metamorphoſ.

——— rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis: hæc nominis, illa querelæ.

Erat etiam Apollini ſacer hyacinthus flos, qui dicitur fuiſſe puer Amyclæus ab Apolline & Zephyro uno tempore amatus: at enim cum propenſior in amorem Apollinis appareret, odium & indignationem in ſe concitavit. Quare cum A-

pollo disci jactu se exerceret, Zephyrus discum ab Apolline missum in pueri caput convertit, quem cæsum Apollo in florem sui nominis commutavit, & ex cruore colorem indidit.

CAP. VI.

De Narcisso.

Amor suiipsius nocens.

INopinati affectus magis inopinatus rumor extat. Narcissus enim domestico suiipsius amore flagrans, domi ex sese periit. Erat enim pulchritudine corporis excellenti, unde etiam amorem & desiderium sui adeptus est. Fontem etenim aliquando velut potaturus inde occupavit, spectator autem propriæ formæ consistens, ipse seipsum amore sui corrupit. Ad fontem itaque subinde progressus, umbram suam velut amator dilexit, superatus autem ab amore, & seipsum in aquis apprehendere tentans, terram insuper amisit, atque sic affectus refrigerium quærens, vitæ privationem invenit, tantum sanè lucri morte sua adeptus, quantum in florem mutatus est, qui nomine suo illius memoriam affert & conservat. Præcedentis hujus fabulæ, etiam mentionem facit Pausanias, in Bœotica.

Liriope Nympha, ex amne Cephiso procreaverat Narcissum insigni forma

juvenem,

juvenem, cui Tireſias vates omnia proſpera pollicitus eſt, ſi pulchritudinis ſuæ nullam habuiſſet notitiam. Is cum Echo, aliaſque multas contemſiſſet puellas: Nemeſis ultrix faſtidientium, ob nimiam crudelitatem, quam in illas exercuerat, ei amorem ſui, philautiam dictum, inſpiravit, ut ſui ipſius flamma exureretur. Proinde cum ex nimia aliquando venatione fatigatus, aquam è fonte hauriret, imaginem ſui conſpexit, & præ ardenti erga ſeipſum amore extabeſcens, vitâ privatus eſt, & in florem ſui nominis evaſit. Vt teſtis eſt Ovidius lib. III. Metamorph. Is flos fuit Eumenidibus conſecratus, è quo Deabus illis ſacrificantes coronis utebantur, ut ait Iſter in lib. de coronis. Qui tamen fuit Baccho etiam gratus. Scriptum reliquit Phanodemus lib. 5. rerum Atticarum, coronas è narciſſo conſecratas fuiſſe Proſerpinæ, quoniam florem illum colligeret cum rapta fuit à Plutone.

CAP. VII.

De Papavere.

PApaver Cereri offerebatur, quod non ſine ratione factum ait Phurnutus, lib. De Nat. Deorum. Ἀνατιθέασι δ' αὐτῇ καὶ τὰς μήκωνας, κατὰ τὸν λόγον. τὸ,

τε γὰρ στρογγύλον καὶ περιφερὲς αὐτῶν παρίστησι τὸ σχῆμα τῆς γῆς, σφαιροειδοῦς οὔσης. Ἡ δ', τε ἀνωμαλία τὰς κοιλότητας καὶ τὰς ἐξοχὰς τῶν ὀρῶν. τὰ δ' ἐντὸς, τοῖς δενδρώδεσι καὶ ὑπονόμοις ἔοικε. σπέρματά τε ἀναρίθμητα γεννῶσιν ἡ γῆ. *Offertur Cereri etiam papaver. Ratio autem oblationis est talis. Papaveris rotunditas & globus, terræ formam, quæ sphærica est, repræsentat. Papaveris autem inæqualitas indicat terræ valles, & montium cacumina. Interiora autem papaveris, similia sunt arboribus & cavernis terræ. Per semina innumerabilia terræ fœcundam generationem intellige.* Dicit Plinius Nat. Hist. lib. XIX. Tria esse Papaveris genera, ut ex sequentibus verbis ejus patet: *Papaveris sativi tria genera: Candidum, cujus semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur. Hoc & panis rustici crustæ inspergitur.* Tertium genus rhæam vocant Græci. At luteum papaver Catullo maximè placet, ut videre est, in nuptiis Iuliæ, & Manlii.

Iam licet venias marite:
Vxor in thalamo est ubi
Ore floridulo nitens,
Alba Parthenice velut,
Luteumve papaver.

Papaver conciliat somnum, si mediocri qualitate adhibeatur. Hinc Virgilius lib. IV. Æneidos:

Spar-

Spargens humida mella, soporiferumque pa-
paver.

Si autem aliquis papaveris nimium acceperit, conciliat tunc non somnum placidum, sed oblivionem rationis naturalis expergiscentibus reddit, & interdum mortis causam esse videtur, ut idem lib. I. Georgicorum probat.

Vrunt Lethæo perfusa papavera somno.

Papaveris florem maximoperè caput à culicum punctionibus defendere & liberare Athenæus testis est lib. XIV.

Papaveris florem tu adime.
Vt intactum caput, & à culicibus non erosum custodias.

Amor.

Sortilegium amoris.

NImirum autem papaver florens amoris indicium habetur apud sortilegos, cujus quidem folium qui amoris periculum facere volunt, pugno superponant, alteraque passa manu illud allidentes, ex crepitu conjiciunt quod quærebant. Explorant enim, an amantes redamentur; nam quo clamosius insonuerit, eò se magis amari putant: quòd si sonus oblanguerit, contemptui se habitos arbitrantur: cujus rei tum eo loco meminit Theocritus.

Οὐ δὲ τὸ τηλέφιλον ποτὶ μαξάμενον πλα-
τάγησεν,

Ἀλλ' αὔτως ἁπαλῷ ποτὶ πάχει ἐξαμαραύνθη.

Quod uno dici poteſt verſu:

Nec ſupercuſſo crepuere papavera pugno.

CAP. VIII.

De Dictamno.

PRodunt in Creta capras ſagittis percuſſas, hujus herbæ paſtu eas excutere. Virg. lib. XII. Æneid.

Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida;
Puberibus caulem foliis, & flore comantem
Purpureo. non illa feris incognita capris
Gramina, tum tergo volucres hæſere ſagittæ.

Cic. lib. I. De Nat. Deorum. *Capras auditum in Creta feras, quum eſſent confixæ venenatis ſagittis, herbam quærere quæ dictamnus vocatur: quam quum guſtaviſſent, ſagittas excidere dicunt è corpore.*

FINIS.

NOMI-

NOMINA AVTHORVM,

quorum teſtimoniis in his libris uſus ſum.

A.

Bbas Vrſpergenſis.
Abdias.
Acron.
Actuarius.
Aëtius.
Ælianus,
Æneas Sylvius.
Æſchylides.
Æſcleapiades.
Æthius Samius.
Agathocles Cizycenus.
A. Gellius.
Albricus.
Alexis.
Ananius.
Antiphon.
Antonius Liberalis.
Antonius Auguſtinus.
Antonius Muſa.
Antonius Vaſconcellius.
Aphthonius.
Apollodorus.
Apollonius Rhodius.
Apoſtolius.
Apuleius.
Ariſtophanes.
Ariſtoteles.
Arrianus.
Artemidorus.
Artemon.
Athenæus.
Auſonius.

B.

BArnabas Briſſonius.
Bayſius.
Beatus Rhenanus.
Beniaminus.
Biblia.
Bilibaldus.

C.

CAllimachus.
Callixenus.
Caſſiodorus.
Cato.
Catullus.
Cælius Aurelianus.
Cælius Rhodiginus.
Cælius Curio.
Celſus.
Chæremon.
Chriſtianus Vrſtiſius.
Claudianus.
Clearchus Peripatetic.
Codinus.

Colu-

N.

NIcander.
Nicander Ætolus.
Nicolaus Leonicenus.
Nicolaus Myrepſius.
Nilus.
Nonnus.

O.

OLaus VVormius.
Onoſander.
Otto Brunfelſius.
Ovidius.

P.

PAlladius.
Pamphilus.
Pancrates.
PandolphusCollinutius.
Paſchaſius.
Paulus Oroſius.
Pauſanias.
Petrusfaber.
Petrus Laurenberguis.
Phanodemus.
Philochorus.
Philomneſtus.
Philoſtratus.
Phurnutus.
Platina.
Plautus.
Plutarchus.
Polemon.
Polybius.
Polydorus Virgilius.
Pompeius Feſtus.
Porphyrius.
Procopius.
Pythagoras.

Q.

QVintus Smyrnæus.

R.

REmbertusDodonæus
Rubertus.

S.

SErapion.
Servius.
Silius.
Solinus.
Steph.Vinandus Pigius.
Strabo.
Suidas.
Sulpitius.

T.

TAcitus.
Tacuinus.
Terentius.
Themiſtius.
Theocritus Syracuſius.
Theopompus.
Theophraſtus.
Tibullus.
Trotula.

V.

VArro.
Vibius Sequeſter.
Virgilius.
Vitruvius.

X.

XEnophon.

Z.

ZEnobius.

FINIS.